

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 9 maja 2025 r.

Poz. 2236

UCHWAŁA NR XIII/87/2025 RADY GMINY GAĆ

z dnia 29 kwietnia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Gać na lata 2025-2028

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), po uzyskaniu pozytywnej opinii Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Rada Gminy Gać uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Gać na lata 2025-2028, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Gać.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Bartosz Kaszuba

Gminny Program Opieki nad Zabytkami
Gminy Gać
na lata 2025-2028

1. Wstęp.....	4
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	5
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	6
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	22
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym	22
4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026	22
4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030	25
4.1.3 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030	26
4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	28
4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025.....	28
4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030	33
4.2.3 Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030	33
5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	36
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	36
5.2.1. Zarys historii obszaru gminy	38
5.2.2. Krajobraz kulturowy.....	43
5.2.3. Zabytki nieruchome.....	44
5.2.4. Zabytki ruchome.....	44
5.2.5. Zabytki archeologiczne	45
5.2.6. Dziedzictwo niematerialne	47
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	50
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	61
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	62
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	63
7. Założenia programowe	64
7.1.Priorytety programu opieki nad zabytkami	65
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	68

9. Zasady realizacji programu opieki nad zabytkami	68
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	69
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	70
12. Aneksy	71
12.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków	71
12.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków	71
12.3. Gminna Ewidencja Zabytków	72
Aneks nr 12.4. Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „ Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”	88
12.5. Rejestr stanowisk archeologicznych	95
12.6. Wykaz Cmentarzy	106

1. Wstęp

Gmina Gać położona jest na Pogórzu Rzeszowskim nad rzeką Markówką na południowo-zachód od Przeworska. Graniczy z gminami Kańczuga, Przeworsk oraz gminą Markowa w powiecie łańcuckim.

Obszar gminy Gać położony jest w Kotlinie Sandomierskiej w środkowej części Pogorza Rzeszowskiego. Jest to obszar przeważnie lekko pagórkowaty wyniesiony od 210 do 240 m n.p.m., porożcinany dolinami dopływów Mlecзки, Markówki i Nowosiółki. Wysokości względne dochodzą 30 m, nachylenia są zmienne i nie przekraczają 20%. Najniżej położony teren znajduje się we wsi Mikulice w dorzeczu rzeki Markówka (195 m n.p.m.) najwyżej zaś położony teren znajduje się we wsi Gać w południowo-zachodniej części gminy (251 m n.p.m.).

Siedzibą Gminy jest miejscowość Gać, która położona jest w mało urozmaiconej, falistej rzeźbie Wysoczyzn przykarpackich o charakterze erozyjno-denudacyjnym, pociętej wyraźnymi dolinami. Pod względem budowy geologicznej warstwę spodnią tworzą iły mioceńskie, fragmentarycznie przykryte osadami rzecznyymi pochodzącymi ze starego czwartorzędu oraz osadami glacialnymi.

Region ten charakteryzuje się dużą amplitudą temperatur, średnia temperatura w najcieplejszym miesiącu lipcu wynosi +19°C, zaś w najchłodniejszym styczniu -4°C. Okres wegetacyjny trwa średnio 215 dni a suma opadów mieści się w granicach 550-700 mm.

Reasumując można stwierdzić, że warunki klimatyczne występujące w gminie Gać są sprzyjające dla rozwoju produkcji rolniczej, zarówno roślinnej jak i zwierzęcej.

W skład gminy wchodzi 6 miejscowości wiejskich, które stanowią administracyjnie 6 sołectw, są to: Białoboki, Dębów, Gać, Mikulice, Ostrów, Wolica

Przedmiotem opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Gać na lata 2025 – 2028 jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, natomiast celem określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz opieki nad zabytkami.

Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata.

3. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (*t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.*), zgodnie z którym:

1. Wójt, burmistrz lub prezydenta miasta sporządza na okres 4 lat program opieki nad zabytkami,
2. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę (miasta, gminy, powiatu) po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
3. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
4. Z realizacji programu wójt, burmistrz lub prezydent sporządza, co dwa lata, sprawozdanie, które przedstawia Radzie.

Podstawą sporządzenia programów na poziomie gminnym jest Gminna Ewidencja Zabytków założona w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnione zostają w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami w świetle art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
5. Podejmowanie zadań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.

7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zabytki zostały objęte w Polsce ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. Znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju cywilizacyjnego oraz zadania państwa w zakresie ochrony tego dziedzictwa określają artykuły 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Dookreślenie tego konstytucyjnego obowiązku państwa wraz z podziałem kompetencji na poszczególne organy administracji publicznej i instytucje państwowe następuje na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r., która zastąpiła starą ustawę o ochronie dóbr kultury z 1962 r., powiązała ochronę zabytków z ochroną szeroko pojmowanego dziedzictwa kulturowego, umieszczając to zagadnienie w kontekście naszego uczestnictwa w kulturze i historii całej Europy. Nowe prawo zostało dostosowane do zasad obowiązujących w Unii Europejskiej.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.** (*Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.*) w przepisach:

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (*t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.*), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić przepisy tej ustawy.

Podstawowe pojęcia użyte w ustawie to: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne, archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z art. 4 tej ustawy ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

Art. 5 określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

Art. 6 wyżej wymienionej ustawy klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i razem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,

b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

W Art 7 zostały uregulowane następujące formy ochrony zabytków:

1) Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków.

1a) wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2) Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.

3) Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4) Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Dotyczą w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Zgodnie z Art. 16 ust. 1 rada gminy jest organem tworzącym park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W Art. 17 zostały określone zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku kulturowego, związane z: prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów, zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, składowania lub magazynowania odpadów.

Według Art. 18: „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

Art. 19 wskazuje, że „1. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych. 1a. W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub

decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę: 1) zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. 1b. W uchwale określającej zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń uwzględnia się w szczególności: 1) ochronę zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia; 2) ochronę zabytków nieruchomych, innych niż wymienione w pkt. 1, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków; 3) wnioski i rekomendacje audytów krajobrazowych oraz plany ochrony parków krajobrazowych. 2. W przypadku, gdy gmina posiada Gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. 3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

Art. 20 mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Według Art. 21: „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

Zgodnie z Art. 22: „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

5. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;

3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Właściwy dyrektor urzędu morskiego prowadzi ewidencję zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich w formie zbioru kart ewidencyjnych”.

Art. 89 wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

- **Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 ze zm.). Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

- **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 725 ze zm.). Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Ustawa dotyczy także obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
- **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.). W odniesieniu do zieleni zabytkowej objętej ochroną prawną Ustawa reguluje zasady wydawania pozwoleń na wycinkę i pielęgnację zieleni, definiuje wymóg uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków oraz jego kompetencje w zakresie wydawania pozwoleń na podejmowanie prac polegających na usunięciu drzew lub krzewów z nieruchomości zabytkowej lub jej części będącej wpisany do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni.
- **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 ze zm.), której przepisy określają między innymi kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.). Ustawa reguluje zbywanie nieruchomości zabytkowych własności Skarbu Państwa bądź samorządu terytorialnego:
 - art. 13 ust. 4 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków,

- art. 13 ust. 5 - Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków).

- **Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 87 ze zm.). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami. (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej - prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy między innymi sprawowanie opieki nad zabytkami.
- **Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491 ze zm.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (między innymi stowarzyszenia).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach** (t.j. Dz. U. z 2022, poz. 385 ze zm.). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).

Zgodnie z ustawą muzeum realizuje powyższe cele poprzez:

- „1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
- 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
- 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
- 5) urządzanie wystaw,
- 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
- 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
- 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,
- 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).

Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum.

- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (t.j. Dz. U. z 2022, poz. 2393 ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (t.j. Dz. U. z 2020, poz. 164 ze zm.).

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (*Dz. U. z 2019, poz. 1721*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (*Dz. U. z 2019, poz. 1886*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. Listy Skarbów Dziedzictwa (*Dz. U. z 2017, poz. 928*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 16.08.2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2017, poz. 1674*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (*Dz. U. z 2014, poz. 110*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (*Dz. U. z 2004, poz. 259*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (*Dz. U. z 2004, poz. 2153*);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (*Dz. U. z 2011, poz. 510*).

Przepisy i konwencje międzynarodowe

Problematyka ochrony zabytków jako ważne zagadnienie dziedzictwa kulturowego znalazła swoje odbicie w międzynarodowych konwencjach. Przepisy i konwencje międzynarodowe stanowią zbiór dokumentów traktowany przez środowisko konserwatorskie jako doktrynalna podstawa ochrony dziedzictwa kulturowego. Część z tych dokumentów została ratyfikowana przez Polskę. Pozostałe, pomimo braku formalnego przyjęcia do stosowania w Polsce, współtworzą obowiązujący zbiór przepisów. Są to:

- **Karta Ateńska** uchwalona na IV Kongresie CIAM w Atenach w 1933 r. poruszała jako pierwsza w historii problematykę postaw wobec dziedzictwa kulturowego, doktryn konserwatorskich, panujących w poszczególnych krajach praktyk konserwatorskich. Postulatem Karty jest unikanie rekonstrukcji, tak by zachować autentyczność obiektów zabytkowych, dopuszczalność restauracji w określonych przypadkach, unikanie zasady puryzmu. Karta dopuszcza rekonstrukcję ruin jako anastylozę, natomiast nowe uzupełnienia - tylko jeżeli miałyby być odróżnialne od autentycznej substancji zabytku. Przy konserwacji zabytku zaleca stosowanie najnowszych metod, a w przypadku budynków uszkodzonych w czasie nagłych kataklizmów dziejowych (wojny) - przywracanie form, jakie posiadały one przed zniszczeniem.

- **Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych - Karta Wenecka** to międzynarodowa konwencja kontynuująca i precyzująca zasady ochrony zabytków zawarte w Karcie Ateńskiej. Określa zasady konserwacji i restauracji zabytków architektury, definicję budynku zabytkowego rozszerza o grupy i zespoły budowli. Przyjęta została 1964 r. przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków w Wenecji. Karta Wenecka jest podstawowym zbiorem wytycznych konserwatorskich dla prac przy obiektach zabytkowych: Konserwacja zabytków jest konieczna dla zachowania trwałości budowli, ale w jej trakcie nie należy zmieniać układu przestrzennego budynku ani jego wystroju. Chronić powinno się również otoczenie zabytku. Nie powinno się przenosić, ani usuwać żadnych elementów zabytku, chyba że jest to konieczne dla jego ratowania.

Restauracja powinna być podejmowana tylko w razie konieczności. Nie powinno się przeprowadzać rekonstrukcji zabytku - należy uszanować oryginalną substancję konstrukcji oraz materiały. Wszystkie nowo dodane elementy zabytkowego budynku powinny być rozróżnialne od oryginalnych.

Tam, gdzie niemożliwe jest zastosowanie technologii tradycyjnych, dopuszczalne jest zastosowanie sprawdzonych technologii nowoczesnych. Fragmenty budowli pochodzące z wszystkich etapów powstawania powinny być chronione. Niedopuszczalne jest umieszczanie wiernych kopii elementów budynku w miejsce oryginalnych.

Prace archeologiczne mogą być wykonywane wyłącznie przez specjalistów. Wykonując prace archeologiczne nie należy modyfikować zabytkowego budynku w celach ukazania dawniejszych warstw archeologicznych.

W trakcie każdych prac konserwatorskich należy wykonywać dokumentację konserwatorską i projektową, którą należy udostępnić w publicznych archiwach.”

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego** została przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 r. na siedemnastej sesji Konferencji Generalnej ONZ dla Wychowania, Nauki i Kultury (UNESCO). 6 maja 1976 r. konwencja w całości została ratyfikowana przez Polskę (Dz. U. 1976 r., Nr 32, poz. 190). Utworzono Polski Komitet ICOMOS. W lutym 1996 r. opracowane zostały „Wytyczne dla realizacji Konwencji.” określające m.in. kryteria kwalifikacji dziedzictwa na Listę Światową Dziedzictwa.

W myśl dokumentu „za dziedzictwo kulturalne i naturalne uważane są:

- zabytki: dzieła architektury, dzieła monumentalnej rzeźby i malarstwa, elementy i budowle o charakterze archeologicznym, napisy, groty i zgrupowania tych elementów, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historii, sztuki lub nauki;

- miejsca zabytkowe: dzieła człowieka lub wspólne dzieła człowieka i przyrody, jak również strefy, a także stanowiska archeologiczne, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia historycznego, estetycznego, etnologicznego lub antropologicznego.

- dziedzictwo naturalne: pomniki przyrody utworzone przez formacje fizyczne lub biologiczne albo zgrupowania takich formacji, przedstawiające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia nauki lub ich zachowania, miejsca lub strefy naturalne o ściśle oznaczonych granicach, mające wyjątkową powszechną wartość z punktu widzenia, zachowania lub naturalnego piękna.

Konwencja określa zakres ochrony dziedzictwa na poziomie krajowym i międzynarodowym i w tym celu ustanowiła Międzynarodowy Komitet Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego prowadzący Listę Dziedzictwa Światowego, utworzyła Fundusz Ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego oraz określiła warunki i tryb udzielania pomocy międzynarodowej. Państwa jako strony przyjmujące Konwencję, zobowiązują się „wszelkimi właściwymi

środkami, a w szczególności przez ustalanie odpowiednich programów oświatowych i informacyjnych, wzmacniać w swoich społeczeństwach poszanowanie i przywiązanie do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego”. Ponadto zobowiązują się do ustanowienia skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki. Realizacja tych zadań polegać ma m.in. na włączaniu ochrony dziedzictwa do programów planowania ogólnego, podejmowaniu środków prawnych, naukowych i technicznych oraz administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i ożywienia tego dziedzictwa.

- **Rezolucja Parlamentu Europejskiego** dotycząca ochrony dziedzictwa kulturowego została przyjęta przez Parlament Europejski 13 maja 1974 r. wyraża potrzebę działania Wspólnoty Europejskiej w obszarze kultury, w szczególności w celu ochrony dziedzictwa kulturowego. Parlament Europejski zalecił znaczne przyspieszenia wysiłków na rzecz zachowania zagrożonego dziedzictwa architektoniczno-przyrodnicze, które odzwierciedla tożsamość kulturową Europy.

- **Konwencja o ochronie dziedzictwa architektonicznego Europy** (Granada 3 października 1985 r.) weszła życie 1 grudnia 1987 r. Została ratyfikowana przez Polskę 18 marca 2010 r. Zasadniczym celem dokumentu jest ochrona europejskiego dziedzictwa architektonicznego. Konwencja definiuje pojęcie dziedzictwa architektonicznego, zwraca uwagę na potrzebę jego ochrony na poziomie europejskim. Dokument zwraca również uwagę na konieczność rozpoznania zasobów mających podlegać ochronie oraz tworzenia i wdrażania systemu ich ochrony. Sygnatariusze zobowiązują się do prowadzenia działań systemowych w celu zapewnienia ochrony i opieki nad dziedzictwem architektonicznym, przyjęcia zintegrowanej polityki konserwacji zabytków, a także do wymiany informacji na temat polityki konserwacji zabytków. Konwencja mówi o dużej roli społeczeństwa w procesie ochrony zabytków, podkreśla wagę promocji dziedzictwa i budowania świadomości społecznej w zakresie ochrony zabytków.

- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) tzw. Konwencja Maltańska** (La Valetta, 16 stycznia 1992 r.) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej przyjął i ratyfikował Konwencję 13 grudnia 1995 r. (opublikowana w Dz. U. z 1996 r., Nr 120 poz. 564). Jej celem jest ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej oraz

jako instrumentu do badań historycznych i naukowych. Konwencja definiuje i identyfikuje dziedzictwo archeologiczne oraz podaje metody jego ochrony. Zobowiązuje strony do ustanowienia prawnego systemu ochrony dziedzictwa archeologicznego. Zapisy traktują o finansowaniu badań i konserwacji, gromadzeniu i rozpowszechnianiu badań naukowych, kształtowaniu świadomości publicznej, zapobieganiu nielegalnemu obiegowi przedmiotów dziedzictwa archeologicznego, oraz międzynarodową wzajemną pomocą techniczną i naukową.

- **W Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską** w 1993 r., w myśl art. 151 Wspólnota wspiera oraz uzupełnia działania państw członkowskich w celu zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim. Początkowa współpraca Wspólnoty dotycząca wspierania prac restauratorskich zostały rozszerzone na muzea, zbiory, biblioteki, archiwa oraz na dziedzictwo archeologiczne i architektoniczne, dziedzictwo przyrody (krajobrazy i tereny przyrodnicze), dziedzictwo językowe i kulinarne oraz tradycyjne zajęcia. Działania Wspólnoty w obszarze kultury polegać mają na stworzeniu przestrzeni kulturowej wspólnej dla Europy, opartej na wspólnym dziedzictwie kulturowym.

- **Europejska konwencja krajobrazowa** (Florencja, 22 października 2000 r.) została ratyfikowana 24 czerwca 2004 r. przez Prezydenta Rzeczypospolitej (opublikowana w Dz. U. z 2006 r., Nr 14 poz. 98). Konwencja uznaje krajobraz za elementarny składnik europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Stawia za cel zrównoważenie i zachowanie proporcji pomiędzy potrzebami społecznymi, działalnością gospodarczą i środowiskiem. Promuje ochronę i planowanie krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tematyce krajobrazu. Postuluje prawne uznanie krajobrazu jako ważnego komponentu otoczenia ludzi oraz podstawy ich tożsamości, ustanowienie i wdrożenie polityki w zakresie jego ochrony, zintegrowanie krajobrazu z lokalną polityką w zakresie planowania regionalnego i urbanistycznego oraz z własną polityką kulturalną, środowiskową, rolną, społeczną i gospodarczą, która bezpośrednio lub pośrednio oddziałuje na krajobraz. Konwencja zobowiązuje do działań na rzecz szkolenia specjalistów w zakresie oceny krajobrazu, tworzenia programów szkolenia dotyczących polityki, ochrony, gospodarki i planowania w zakresie krajobrazu, przeznaczonych dla specjalistów w sektorze prywatnym i publicznym, i dla stowarzyszeń związanych

z krajobrazem, a ponadto do promowania w szkołach i na uniwersytetach nauk związanych z krajobrazem i zagadnieniami jego ochrony, gospodarki i planowania. Zobowiązuje także do podejmowania działań na rzecz rozpoznawania krajobrazów na obszarach własnych terytoriów.

- **Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego** (Paryż, 2000 r.) to konwencja UNESCO przyjęta w Polsce i ogłoszona w Dz. U. z 2007 r., Nr 215 poz. 1585. Dokument porusza kwestie promowania szacunku dla różnorodności kulturowej, uświadamianie jej wartości na poziomach lokalnych, krajowych i międzynarodowych oraz jej znaczenia dla ludzkości. Konwencja uznaje, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, a kulturowe aspekty rozwoju są tak istotne jak aspekty ekonomiczne, bowiem są nośnikami tożsamości, wartości oraz znaczeń. Konwencja akcentuje wielokulturowość jako bogactwo jednostek i społeczeństw. Wskazuje na potrzebę jej ochrony i promowania oraz uznaje, że jest ona podstawowym warunkiem trwałego i zrównoważonego rozwoju.

- **Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego** (Paryż, 17 października 2003 r.) za cel stawia ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, zapewnienie poszanowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego wspólnot, grup oraz jednostek, doprowadzenie na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym do wzrostu świadomości znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy w celu realizacji postanowień tejże Konwencji. Konwencja zobowiązuje państwa do podjęcia kroków mających zapewnić ochronę dziedzictwa niematerialnego znajdującego się na ich terytorium, określenie i zdefiniowanie jego elementów oraz prowadzenie rejestrów niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

- **Dokument w sprawie edukacji konserwatorów-restauratorów dzieł sztuki i warunków uprawniających do wykonywania zawodu** (Toruń, 8-9 maja 2003 r.) został zatwierdzony przez IV Generalne Zgromadzenie ENCORE (Europejskiej Sieci Wyższego Szkolnictwa Konserwatorskiego, wspólny z ECCO). Dokument Europejskiego Zrzeszenia Krajowych Związków Konserwatorów Restauratorów ECCO przyjęty przez Komisję Europejską w Brukseli w § 20 mówi: „Dziedzictwo kulturowe jest częścią definicji europejskiej tożsamości. Stanowi fundamentalny wyraz bogactwa i różnorodności europejskiej kultury. Ochrona dziedzictwa kulturowego, niezastąpionego świadectwa przeszłości, leży we wspólnym interesie Państw Członkowskich, które muszą zapewnić przekazanie

tego dziedzictwa przyszłym pokoleniom. Dlatego opieka i konserwacja oraz wymogi użytkowania i umożliwienia dostępu do dziedzictwa kulturowego zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym leży w publicznym interesie.”

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTURO- WEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami - dokumenty o znaczeniu krajowym

Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Gać zgodny jest z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się *Program* połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

4.1.1 Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2023-2026

Najważniejszym w skali kraju dokumentem związanym z ochroną dziedzictwa kulturowego jest *Krajowy Program Opieki nad Zabytkami*. Dokument ten obejmuje lata 2023-2026. Został on przyjęty Uchwałą Nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r.

W ramach tego Programu będą realizowane następujące cele:

CEL GŁÓWNY: ZWIĘKSZENIE ODPORNOŚCI ZASOBU ZABYTKOWEGO W POLSCE.

Cel główny został dookreślony w trzech celach szczegółowych oraz w ośmiu kierunkach działań strategicznych, tj.:

Cel szczegółowy 1: Weryfikacja wybranego zasobu zabytków i wzmocnieniu narzędzi ochrony dziedzictwa o wyjątkowej wartości.

Kierunek działań 1.1: Podnoszenie wiedzy o wybranych grupach zasobu zabytkowego kraju:

1. Ochrona zasobu wielkoobszarowych i wieloelementowych zespołów architektury obronnej;
2. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki kolejowej i zaplecza kolejowego;

3. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków techniki związanych z przemysłem wydobywczym/górnictwem/kopalnianym, węgla kamiennego i innych paliw kopalnianych;
4. Weryfikacja i klasyfikacja zasobu, stanu zachowania z waloryzacją zabytków w zakresie zabytkowej architektury osad służbowych związanych z gospodarką leśną Lasów Państwowych.

Kierunek działań 1.2: Ochrona zabytków i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości:

1. Model i system wartościowania zabytków;
2. Plany zarządzania dla pomników historii;
3. Wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
4. System bezpieczeństwa zabytków;
5. Projektowanie konserwatorskie.

Kierunek działań 1.3: Realizacja międzynarodowych zobowiązań:

1. Implementacja konwencji UNESCO z 1972 do ustawy o ochronie zabytków;
2. Wdrożenie Konwencji UNESCO z 2001;
3. Współpraca międzynarodowa z UNESCO-ICOMOS-ICCROM-UE;
4. Wsparcie planów zarządzania dla miejsc światowego dziedzictwa w Polsce.

Cel szczegółowy 2: Wzmocnienie potencjału organizacyjnego systemu ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.1: Cyfryzacja procesów administracyjnych:

1. Cyfryzacja procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
2. Opracowanie i realizacja programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Kierunek działań 2.2: Wzmacnianie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków:

1. Wdrożenie i rozwój programu AZP+;
2. Digitalizacja i udostępnianie zasobu archiwalnego;
3. Rozwój zasobu dokumentacyjnego 3D;

4. Rozwój portalu Zabytek.pl.

Kierunek działań 2.3: Reforma finansowania ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Premia zabytkowa;
2. Wprowadzenie alternatywnego sposobu finansowania opieki nad zabytkami – crowdfunding.

Cel szczegółowy 3: Roli zabytków w zrównoważonym rozwoju (edukacja i partycypacja).

Kierunek działań 3.1: Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych:

1. Strategia przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych dla zachowania zabytków;
2. Wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
3. Twój dom – dialog z tradycją;
4. Upowszechnianie tradycyjnych, neutralnych dla środowiska, metod i technik rzemieślniczych – „Szkola rzemiosł CAD”;
5. Warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
6. Wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
7. Proces prowadzenia inwestycji w obiektach zabytkowych - szkolenia dla samorządów.

Kierunek działań 3.2: Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego:

1. Włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;
2. Badania społeczne i statystyczne dotyczące dziedzictwa kulturowego;
3. Pomiar wpływu kultury i dziedzictwa na rozwój społeczny;
4. Kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dziedzictwa kulturowego;
5. Wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom;
6. Edukacja o dziedzictwie kulturowym, z uwzględnieniem dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami;

7. Utworzenie i rozwój działalności Forum Posiadaczy Zabytków przy Generalnym Konserwatorze Zabytków.

4.1.2 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 została przyjęta uchwałą nr 61 przez Radę Ministrów z dnia 27 października 2020 r. Jest ona aktualizacją poprzedniej Strategii uchwalonej 26 marca 2013 r.

Głównym celem Strategii jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja tego celu odbywa się przez wdrażanie kierunków interwencji zaplanowanych do realizacji w trzech zasadniczych obszarach, których kluczowe znaczenie znajduje również odzwierciedlenie w nowym podtytule Strategii: współdziałanie, kultura, kreatywność. Są to:

- obszar 1: Współdziałanie - społeczeństwo obywatelskie,
- obszar 2: Kultura - tożsamość i postawy obywatelskie,
- obszar 3: Kreatywność - potencjał kulturowy i kreatywny.

W obszarze 2 wymieniono m.in.:

- ✓ niewystarczający poziom czytelnictwa wśród Polaków oraz niewykorzystany potencjał i ważna rola bibliotek publicznych,
- ✓ niska jakość oferty artystycznej dla najmłodszych oraz deficyty kompetencji kulturalnych,
- ✓ zły stan zabytków oraz niewykorzystany potencjał szlaków kulturowych,
- ✓ niewystarczający poziom wykorzystania potencjału rozwojowego podmiotów działających w obszarze kultury oraz szkół artystycznych,
- ✓ niewystarczający poziom ochrony zbiorów wchodzących w skład narodowego zasobu bibliotecznego,
- ✓ braki w infrastrukturze archiwów państwowych oraz ich rola w procesach zarządzania dokumentacją elektroniczną w administracji publicznej,

- ✓ brak spójnej i aktualnej krajowej koncepcji rozwoju cyfrowych zasobów kultury,
- ✓ rosnący potencjał muzeów w zakresie budowania kapitału społecznego,
- ✓ braki w obszarze budowania wyrazistego, spójnego i atrakcyjnego wizerunku Polski za granicą.

W Strategii trzy główne cele szczegółowe, kierunki interwencji i narzędzia realizacji. W kontekście ochrony zabytków i opieki nad nimi wskazać można drugi z celów *"Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich"*. Wytyczone tutaj kierunki działań takie jak:

2.1. Tworzenie warunków oraz budowanie kompetencji dla wzmacniania uczestnictwa w kulturze.

2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz gromadzenie i zachowywanie dóbr kultury:

2.3. Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

2.4. Umacnianie tożsamości i postaw obywatelskich przez kulturę.

2.5. Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

4.1.3 Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030

Dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski przyjęty został przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe.

W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m.in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m.in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

1. rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
2. zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
3. zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
4. rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
5. wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
6. ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
7. dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
8. kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;
9. zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
10. prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monito-

ringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;

11. zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;

12. edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana, jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

4.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami będą uwzględnione działania zawarte w tych dokumentach pośrednio lub bezpośrednio i wpłyną one na wybór zadań, które staną się środkiem do realizacji założeń programowych Gminy Gać w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

4.2.1 Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2022-2025

Dokumentem dotyczącym w całości problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami regionu, w tym Gminy Gać jest *Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2022-2025*. Został przyjęty przez Sejmik Województwa Podkarpackiego Uchwałą nr LVI/972/22 w dnia 28 grudnia 2022 r. Znajdujące się tam zapisy kompleksowo podejmują tematykę ochronę każdej kategorii zabytków oraz szeroko rozumianego krajobrazu kulturowego. Ustalenia tam zawarte wynikają z zapisów ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami, kreślą główne kierunki i priorytety dla działań związanych z ochroną dziedzictwa.

Jako główny cel strategiczny kolejnej edycji *Programu* należy uznać **wzmacnianie systemu ochrony zabytków w celu kształtowania pamięci i szacunku dla przeszłości jako siły budującej więź społeczną i otwierającej nowe perspektywy rozwoju w przyszłości.**

Służyć temu mają następujące priorytety:

PRIORYTET I - Rozwijanie i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym, w tym o zabytkach oraz o roli dziedzictwa regionalnego w kształtowaniu bogactwa kulturowego kraju - budowanie więzi społecznych oraz świadomości znaczenia i celów ochrony dziedzictwa kulturowego /działania badawcze, edukacyjne, promocyjne/.

Kierunek działania 1: Działania edukacyjne za pośrednictwem instytucji kultury oraz we współpracy z organizacjami społecznymi:

Zadanie 1-1-1 Inicjowanie akcji edukacyjnych i promocyjnych na temat zasobu zabytków w województwie, na temat specyfiki regionalnej i wartości dziedzictwa kulturowego materialnego oraz niematerialnego za pośrednictwem szkół, instytucji kultury, stowarzyszeń, przy współpracy z zarządami powiatów i gmin oraz placówkami badawczymi regionu;

Zadanie 1-1-2 Włączanie się w funkcjonowanie i organizację lokalnych, regionalnych i ponadregionalnych szlaków dziedzictwa (szlaków kulturowych);

Zadanie 1-1-3 Promowanie dobrych praktyk w ochronie dziedzictwa kulturowego, przy wykorzystaniu konkursów, nagród, wydarzeń kulturalnych (np. Dni Dziedzictwa) oraz mediów;

Zadanie 1-1-4 Inicjowanie i wspieranie akcji informacyjnych dla właścicieli i użytkowników zabytków w zakresie zasad i możliwości działań na rzecz właściwego użytkowania i utrzymania obiektów zabytkowych;

Zadanie 1-1-5 Wykorzystanie promocyjne i rozpropagowanie 10. rocznicy wpisu cerkwi drewnianych w regionie Karpat w Polsce i na Ukrainie na listę światowego dziedzictwa UNESCO (2023 r.);

Kierunek działania 2: Działania edukacyjno - promocyjne za pośrednictwem mediów elektronicznych (strona internetowa województwa oraz podległych instytucji kultury, etc.):

Zadanie 1-2-1 Wspieranie publikacji informacji o dziedzictwie kulturowym regionu w portalach internetowych własnych oraz zewnętrznych, promujących walory i zasoby kulturowe oraz krajobrazowe Podkarpacia, a także szlaki kulturowe, które przechodzą przez obszar województwa;

Zadanie 1-2-2 Podejmowanie działań promocyjnych przez udział (lub patronat) w inicjatywach na szczeblu wojewódzkim i krajowym, w których można prezentować zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego regionu;

Zadanie 1-2-3 Wspieranie trwania i poszanowania regionalnych tradycji niematerialnych, stanowiących ważny wkład w dziedzictwo kulturowe kraju – promocja w mediach ogólnokrajowych działań związanych z wdrażaniem konwencji UNESCO o ochronie niematerialnego dziedzictwa kulturowego – propagowanie krajowych list konwencji;

Zadanie 1-2-4 Wprowadzanie i aktualizacja informacji adresowanych do właścicieli i użytkowników zabytków na strony internetowe województwa podkarpackiego i wojewódzkich instytucji kultury;

Zadanie 1-2-5 Wsparcie procesów digitalizacji zbiorów muzealnych znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego.

PRIORYTET II - Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym, w szczególności zabytkami jako czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego województwa /działania w sferze materialnej ochrony oraz użytkowania zasobu zabytkowego/.

Kierunek działania 3: Bieżące użytkowanie i utrzymanie funkcjonalności obiektu z poszanowaniem jego specyfiki zabytkowej;

Zadanie 2-3-1 Kontynuacja dotowania prac konserwatorskich przy zabytkach przez udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego;

Zadanie 2-3-2. Zabezpieczenie środków finansowych na ochronę i utrzymanie obiektów zabytkowych pozostających we władaniu i zarządzie województwa;

Zadanie 2-3-3 Realizacja zadań w zakresie opieki nad cmentarzami wojennymi z I wojny światowej;

Zadanie 2-3-4 Korzystanie z dostępnych środków zewnętrznych dla poprawy stanu środowiska i krajobrazu kulturowego województwa w ramach kompetencji i zadań własnych samorządu województwa;

Zadanie 2-3-5 Współfinansowanie szlaków kulturowych - szlaków turystycznych i tematycznych (np. w zakresie udostępniania zabytków na szlaku architektury drewnianej);

Zadanie 2-3-6 Bieżąca dbałość o stan zachowania i formy użytkowania obiektów pozostających we władaniu Województwa Podkarpackiego;

Zadanie 2-3-7 Wspieranie instytucji kultury realizujących zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami;

Kierunek działania 4: Monitoring stanu zachowania obiektów zabytkowych:

Zadanie 2-4-1 Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz powiatami i gminami z terenu województwa w celu poprawy przepływu informacji na temat gminnej i wojewódzkiej ewidencji zabytków;

Zadanie 2-4-2 Integrowanie działań z zakresu ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego w celu monitorowania ładu krajobrazowego w obszarach cennych pod względem krajobrazu kulturowego;

Zadanie 2-4-3 Prowadzenie monitoringu stanu zachowania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych pozostających we władaniu i użytkowaniu województwa podkarpackiego;

Zadanie 2-4-4 Podejmowanie interwencji zgodnie z regulacjami prawnymi przez zawiadomienie organów ochrony zabytków w przypadku powzięcia informacji i udokumentowania zagrożenia lub niszczenia obiektu zabytkowego (nieruchomego, ruchomego lub archeologicznego);

Zadanie 2-4-5 Podejmowanie interwencji zgodnie z regulacjami prawnymi przez zawiadomienie organów ochrony zabytków, w przypadku uzyskania zgłoszenia natrafienia na przedmioty o charakterze archeologicznym;

Zadanie 2-4-6 Dokumentowanie bieżących działań związanych z pracami konserwatorskimi oraz inicjatywami w zakresie propagowania i ochrony dziedzictwa kulturowego;

Zadanie 2-4-7 Monitorowanie i wspieranie działań w zakresie poprawy dostępności zabytków dla osób ze szczególnymi potrzebami.

PRIORYTET III - Budowanie współpracy z organami państwowymi, samorządowymi, organizacjami pozarządowymi, środowiskiem kościelnym i osobami fizycznymi na rzecz intensyfikacji działań służących efektywnej ochronie i opiece nad zabytkami oraz niematerialnym dziedzictwem kulturowym województwa podkarpackiego /**działania organizacyjne i zarządcze, koordynacja i współpraca, dążenie do efektu synergii działań**/.

Kierunek działania 5: Budowa koalicji w pozyskiwaniu środków, finansowaniu i realizowaniu zadań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego:

Zadanie 3-5-1 Zabezpieczenie środków na promocję (informacja turystyczna, informacja historyczna, konkursy i działania aktywizujące miejscową społeczność) w zakresie uczestniczenia w dokumentowaniu i ochronie dziedzictwa;

Zadanie 3-5-2 Inicjowanie działań i wspieranie inicjatyw na rzecz ochrony zabytków przez udzielanie pomocy finansowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa podkarpackiego;

Zadanie 3-5-3 Wspieranie inicjatyw służących dokumentowaniu (fotografie, rysunki, opisy, zbieranie informacji historycznych i legend) tradycyjnego budownictwa wiejskiego i kapliczek przydrożnych w granicach województwa – inicjowanie konkursów, nagradzanie aktywnych szkół i organizacji społecznych;

Zadanie 3-5-4 Udział w finansowaniu szlaków kulturowych w zakresie udostępniania i dozoru obiektów zabytkowych (np. przewodnicy na szlaku architektury drewnianej lub w obiektach z listy światowego dziedzictwa UNESCO).

Zadanie 3-5-5 Wypracowanie merytorycznej współpracy w zakresie opieki nad zabytkowymi założeniami zieleni z instytucjami zajmujących się ochroną środowiska, planowaniem przestrzennym i ochroną zabytków, ze względu na szczególne znaczenie tych zabytków w obliczu zmian klimatycznych;

Zadanie 3-5-6 Dążenie do zwiększenia ilości środków przeznaczanych na zakupy dzieł sztuki w muzeach podległych samorządowi województwa;

Kierunek działania 6: Kształtowanie polityki województwa przez uwzględnianie w dokumentach zarządczych i planistycznych uwarunkowań i zadań w zakresie poszanowania dziedzictwa kulturowego:

Zadanie 3-6-1 Konsekwentne uwzględnianie potrzeb ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego w dokumentach strategicznych, planistycznych i zarządczych, ze szczególnym uwzględnieniem analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego województwa;

Zadanie 3-6-2 Wdrażanie wniosków audytu krajobrazowego w sferze planistycznej i zarządczej;

Zadanie 3-6-3 Inicjowanie, opracowywanie i aktualizacja w skali województwa dokumentów dotyczących ochrony zabytków w sytuacjach kryzysowych i w przypadku szczególnych zagrożeń;

Zadanie 3-6-4 Inicjowanie i wspieranie realizacji kompleksowego rozpoznania zasobu zabytków przemysłowych w województwie podkarpackim oraz wybór obiektów szczególnie wartościowych; wytypowanie i wykonanie prac studialnych wraz z propozycjami adaptacji do nowych funkcji najcenniejszych obiektów przemysłowych .

4.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030

Kolejnym istotnym dokumentem, który będzie miał wpływ na niniejszy program to obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa podkarpackiego, który został uchwalony przez Sejmik Województwa Podkarpackiego w 2018 r. Plan określa główne zasady organizacji przestrzennej województwa, w tym związane z ochroną dóbr kultury.

W dziedzinie gospodarki przestrzennej jednym z priorytetów jest "Turystyka, kultura i ochrona środowiska", gdzie zapisano, iż rozwój kultury i ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu jest warunkiem podniesienia konkurencyjności produktu turystycznego. Służyć temu ma "wzbogacenie istniejących i kreowanie nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym i unikatowych wartościach przyrodniczo-kulturowych". W związku z tym konieczne jest prowadzenie "rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego, wartości krajobrazowych i przyrodniczych oraz rozwój działalności kulturowej, jako podstawy tworzenia produktu turystycznego".

W dokumencie tym przyjęto szereg zasad związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego, m.in.: ochroną krajobrazu kulturowego i ładu przestrzennego, opieką nad zabytkami, dbaniem o wartości kultury niematerialnej, rozpoznaniem i waloryzacją zasobów kulturowych, promocją obszarów nasyconych obiektami zabytkowymi, przeciwdziałaniem działalności mającej negatywny wpływ na obiekty zabytkowe i krajobraz kulturowy.

W Planie zawarto też ustalenia w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, takie jak:

- ✓ Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych;
- ✓ Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni w tym walorów krajobrazu kulturowego;
- ✓ Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego;
- ✓ Rozwijanie sieci szlaków kulturowych jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa;
- ✓ Ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.

4.2.3 Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030

Ważnym dokumentem określającym działania gminy w zakresie dziedzictwa kulturowego jest *Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*. Główny celem Strategii jest *"Odpowiedzialne i efektywne wykorzystanie zasobów endo i egzogenicznych regionu, zapewniające trwałe, zrównoważony i terytorialnie równomierny rozwój gospodarczy oraz wysoką jakość życia mieszkańców województwa"*.

W Strategii wymieniono obszary i priorytety z poszczególnymi celami. Poniżej wymieniono te, które dotyczą ochrony dziedzictwa kulturowego.

Obszar 2 - Kapitał ludzki i społeczny

2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe:

2.3.1. Tworzenie warunków dla upowszechniania kultury, rozwijania form działalności kulturalnej i interpretacji dziedzictwa wraz ze zwiększeniem kompetencji kulturowych mieszkańców.

Zakładane działania:

- ✓ monitorowanie inicjatyw oraz prowadzenie badań w obszarze kultury we współpracy z przedstawicielami sektora kultury, edukacji i instytucjami naukowo-badawczymi;
- ✓ tworzenie bogatej oferty kulturalnej wraz z poprawą jej dostępności oraz inicjowanie działań na rzecz zwiększenia uczestnictwa w przedsięwzięciach kulturalnych i budowy więzi lokalnych;
- ✓ inicjowanie działań mających na celu popularyzację kultury i dziedzictwa, w tym dziedzictwa niematerialnego i kultury technicznej, jako elementu umacniania tożsamości regionalnej oraz pomnażania kapitału ludzkiego i społecznego;
- ✓ stwarzanie warunków sprzyjających wzrostowi kompetencji kulturowych oraz artystycznych mieszkańców regionu, m.in. poprzez rozwój edukacji kulturowej;
- ✓ wsparcie twórców oraz stymulowanie rozwoju kultury poprzez dedykowane programy stypendialne, konkursy i nagrody tematyczne;
- ✓ promocja regionu oraz popularyzacja jego kultury poprzez rozwój turystyki kulturowej;
- ✓ rozwój działań i form instytucjonalnej ochrony i popularyzacji dziedzictwa Kresów, w tym Portalu Muzeum Dziedzictwa Kresów Dawnej Rzeczypospolitej;

- ✓ stworzenie Podkarpackiego Szlaku Filmowego wychodzącego naprzeciw potrzebie opracowania i upowszechniania filmowego dziedzictwa kulturowego regionu oraz przygotowanie oferty profesjonalnych wydarzeń filmowych.

2.3.2. Wzmacnianie współpracy i partnerstwa na rzecz wykorzystania regionalnych zasobów dziedzictwa i kultury współczesnej jako potencjału rozwojowego.

Zakładane działania:

- ✓ realizacja projektów kulturowych o randze ponadregionalnej i międzynarodowej;
- ✓ integracja działań z przedsięwzięciami w obszarze przemysłów kultury, w szczególności przemysłu filmowego;
- ✓ inicjowanie i wspieranie procesów na rzecz tworzenie silnych marek kulturowych o znaczeniu ogólnopolskim i międzynarodowym;
- ✓ sieciowanie podmiotów zaangażowanych w tworzenie, ochronę, udostępnianie, popularyzację kultury oraz dziedzictwa kulturowego w celu integracji działań w obszarze kultury, w tym Indeksu Kultury jako cyklicznej konferencji i wydarzeń towarzyszących.

2.3.3. Infrastruktura kultury i zwiększenie atrakcyjności dziedzictwa kulturowego.

Zakładane działania:

- ochrona obiektów zabytkowych i miejsc cennych kulturowo jako element działań prorozwojowych i prospołecznych;
- restauracja i adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym przemysłowego, w celu tworzenia innowacyjnych produktów kulturowych i turystycznych;
- poprawa jakości, poszerzanie i budowa nowej infrastruktury kultury, m.in. poprzez realizację projektów adaptacyjnych, modernizacyjnych i technologicznych w instytucjach kultury;
- realizacja projektów digitalizacyjnych oraz informatycznych mających na celu ułatwienie i poszerzenie dostępu do kultury;

- budowa Podkarpackiej Galerii Słowa i Obrazu (nowej siedziby biblioteki wojewódzkiej w Rzeszowie) w celu podniesienia efektywności edukacji kulturowej i poziomu kształcenia ustawicznego oraz zwiększenia potencjału funkcjonalnego samorządowych instytucji kultury, a także artystycznego i architektonicznego potencjału regionu;
- rozwój Podkarpackiego Centrum Nauki „Łukasiewicz” jako przestrzeni kooperacji nauki z kulturą i dziedzictwem oraz wiodącego ośrodka budowy kapitału ludzkiego i społecznego.

5. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gać.

Ochrona walorów przyrodniczych

Wyróżnia się kilka klas naturalności krajobrazu biorąc pod uwagę udział człowieka w jego kształtowanie:

- Krajobraz pierwotny – nie użytkowany i niezmieniony
- Krajobraz naturalny – użytkowany i nieznacznie zmieniony
- Krajobraz kulturowy – ukształtowany przez człowieka, lecz w sposób nieniszczący przyrody
- Krajobraz zdewastowany – zmieniony całkowicie przez człowieka na jego niekorzyść

Ochrona wartości kulturowych

Ochrona zabytków oznacza zachowanie i właściwe wykorzystanie oraz konserwację, rewaloryzację, renowację wszelkich dóbr kultury materialnej występującej zarówno zespołowo jak i w postaci pojedynczych obiektów.

Po wielowiekowej historii gminy Gać na terenie gminy pozostało niewiele, a z punktu widzenia planowania przestrzennego pozostała jedynie:

- Historyczna sieć osadnicza wraz z wytworzoną komunikacją,
- Układy urbanistyczne wsi wraz z historyczną zabudową,
- Zespoły sakralne (Gać) i dworsko-parkowe (Mikulice),
- Zespół Uniwersytetu Ludowego Korniaktów

Na terenie gminy znajdują się jeszcze cmentarze w Gaci i Ostrowie podlegające ochronie Wojewódzkiego Konserwatora oraz cmentarzysko w Gaci zarejestrowane pod nr A-573 z 1970 r. (ciałopalne cmentarzysko kultury przeworskiej).

Podstawę ochrony środowiska kulturowego w studium stanowią strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A”

Strefa „A”, tj. ścisłej ochrony konserwatorskiej (obowiązek zachowania i rewaloryzacji obiektów). Zmiany wymagają zatwierdzenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Strefa obejmuje obiekty, dla których zostały wydane decyzje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Strefa „B”

Dotyczy ochrony zachowania elementów ukształtowania przestrzennego. W zakres tej strefy wchodzi zabudowa zagrodowa mieszkaniowa i gospodarcza wykazana w spisie zabytków zarejestrowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dla Gminy Gać. Charakter nowej zabudowy dla wsi posiadających od kilku do kilkunastu obiektów mieszkalnych i gospodarczych zabytkowych musi być w bezpośrednim ich sąsiedztwie co do wysokości budynków i charakteru dachu. Likwidacja budynków wymaga opracowania dokumentacji fotograficznej budynku i otoczenia.

Strefa „K”

Dotyczy ochrony krajobrazu. W skład tej strefy wchodzi wszystkie zabytkowe cmentarze oraz parki przydworskie.

Strefa „E”

Ochrony ekspozycji dotyczy określonych miejsc widokowych na obiekty zabytkowe lub tereny krajobrazowe. Na tych terenach nie wolno realizować obiektów przesłaniających widok na obiekt zabytkowy bez zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Strefa dotyczy terenów wokół stref „A” i „K”.

Strefa „W”

Dotyczy ochrony archeologicznej, tj. wszystkich stanowisk archeologicznych na których jakakolwiek realizacja wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dla stanowisk wymienionych niżej w przypadku zagospodarowania przestrzennego obowiązuje wymóg objęcia ich ochroną konserwatorską w planie miejscowym.

OBSZAR 1

Stanowiska: St. 8/AZP 103-80/10, St. 1/ AZP 103-80/14, St. 15/AZP 103-80/51, St. 16/AZP 103-80/52, St. 17/AZP 103-80/53, St. 18/AZP 103-80/54, St. 19/AZP 103-80/55, St. 20/AZP 103-80/56, St. 21/AZP 103-80/57, St. 24/AZP 103-80/60

OBSZAR 2

Stanowiska: St. 9/AZP 104-80/141, St. 7/AZP 104-80/28, St. 4/AZP 104-80/7, St. 6/AZP 104-80/21, St. 5/AZP 104-80/20, St. 38/AZP 104-80/19, St. 1/AZP 104-80/18, St. 31/AZP 104-80/17, St. 37/AZP 104-80/16, St. 36/AZP 104-80/15, St. 35/AZP 104-80/14, St. 27/AZP 103-80/63, St.. 29/AZP 103-80/65, St. 30/AZP 103-80/66, St. 31/AZP 103-80/67.

Wyżej wymienione stanowiska archeologiczne są wymienione w dokumencie: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gać. Szczegółowy wykaz stanowisk archeologicznych znajduje się w aneksie nr 12.5.

5.2.Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Białoboki – według legendy nazwa wsi ma pochodzić od nazwy potoku „Biały Potok”, który w języku niemieckim zwany był „Bach”. Z czasem to słowo uległo przekształcaniu na „boki”.

1424 r. - pierwsza pisemna informacja o Białobokach (Byelaboki), które znajdowały się w „districtus” Przeworsk.

1515 r. - we wsi osiadłych 6 łanów. Dominowały gospodarstwa zagrodnicze. XVI- XVIII w. - wieś

w posiadaniu możnego rodu Korniaktów, którzy zbudowali tutaj zamek i mieli siedzibę rodową. W skład klucza białobockiego wchodziły wsie: Białoboki, Albigowa, Ostrów, Rogóżno, Mikulice, Wolica, Tarnawka, Wysoka, Handzlówka, część Dębowa.

1713 r. - We wsi było 12 gospodarstw zagrodniczych. Wieś dawała 12 dragonów na usługę dworską.

1624 r. - najazd Tatarów. Zamek w Białobokach zniszczony przez najeźdźców. Do dziś widoczne są zwaliska ziemne, resztki piwnic – pozostałości po tej budowli. Na polach między Białobokami a Dębowem miał zostać pochowany dowódca jednego z oddziałów tatarskich, który poległ w Nowosielcach. Do dziś to charakterystyczne miejsce nosi nazwę „Tatar”.

1739 r. - po wymarciu rodu Korniaktów wieś znalazła się w posiadaniu Marianny Bratkowskiej, właścicielki Markowej, Mikulic, Ostrowa i Wolicy.

XIX w. - wieś znajdowała się w posiadaniu ordynacji Lubomirskich z Przeworska

1887 r. - założenie pierwszej szkoły w Białobokach (nauka w domu prywatnym). 1889 r. - oddano budynek szkolny.

W latach **1935-1952** wieś w gminie Markowa

Warto zapoznać się z ciekawymi historiami, czy legendami związanymi z tą miejscowością. Jedna z nich dotyczy **zamku białobockiego**, który był własnością Korniaktów. Konstanty Korniakt prowadził wojny podjazdowe z właścicielem Łańcuta Stanisławem Stadnickim zwanym „Diabłem Łańcuckim”.

Dębów

Wieś położona na południowy zachód od Przeworska na Wysoczyźnie Kańczudzkiej, która jest częścią Kotliny Sandomierskiej. Przez wieś przebiegają drogi powiatowe: Przeworsk – Markowa, Dębów- Nowosielce, Dębów – Wojciechówka.

Otoczające Dębów wzgórza to moreny czołowe (pozostałości po lodowcu), które wznoszą się na wysokość ponad 239 m n.p.m. Przez wieś przepływa potok Nowosiółka (dopływ Mlecзки), w dolinie

którego znajdują się zabudowania wsi (200-207 m n.p.m).

Gać

Gać - nazwa wsi oznacza z języka staropolskiego tamę, groblę. Wiąże się ona z nazwą sąsiedniego Ostrowa (wyspa) i wskazuje na wilgoć terenu. W 1375 r. wymieniana jako Hawryłowa Gać (Hawryło – imię ruskie), później Gabrielowi Gać' (1424 r.). Następnie zniemczona na „Gacz Niemiecki”

1375 r. - Pierwsza informacja o wsi w przywileju wydanym na rzecz wsi Mikulice.

1447 r. - Wieś w dobrach klucza kańczudzkiego należącego do bogatego rodu Pileckich. Do dóbr Pileckich wieś należała do 1530 r.

1530 r. - dobra kańczudzkie, w tym Gać przeszły w posiadanie Stanisława Odrowąża. Kolejne koligacje rodzinne sprawiają, że kolejnymi właścicielami są: Jan Krzysztof Tarnowski, Jan Kostka, Aleksander Ostrogski, Stanisław Lubomirski, W rękach Lubomirskich Gać była do początków XVIII w.

1624 r. - wieś ucierpiała w czasie najazdu tatarskiego pod wodzą Kantymira. Ludność została wzięta w niewolę tatarską (jasyr), kościół i zabudowania wsi spalane.

1628 r. - we wsi gospodarstwa kmiecie zajmowały obszar 27 łanów, a 1651 r. 24 łany.

1720 r. - klucz kańczudzki wraz z Gacią w rękach Sanguszków.

1793 r. - Anna Sanguszko sprzedała klucz kańczudzki Karolowi Szydłowskiemu. Szydłowscy zaczęli sprzedawać pojedyncze wsie, doprowadzając do rozpadu potężnych dóbr.

1798 r. - Gać została sprzedana Łastowieckiemu, następnie była w rękach Terleckich, by ostatecznie znaleźć się w kompleksie dóbr Lubomirskich z Przeworska.

Koniec XIX w. rozwój na terenie wsi ruchu ludowego. Gać zaliczała się pod tym względem do jednej z najaktywniejszych wsi pod przeworskich.

Przełom **XIX/XX w.** - rozwój ruchu kulturalnego i patriotycznego we wsi – Powstanie Kółka Rolniczego, zorganizowanie Drużyny Bartoszewej, teatr włościański.

1909 r. (publikacja) – odkrycie cmentarzyska ciałopalnego (ponad 180 grobów) przez prof. Karola Hadaczka. Odkrycie to dało nazwę kulturze archeologicznej – Kultura Przeworska, która w okresie wpływów rzymskich zajmowała większą część ziem polskich (ponowne badania archeologiczne 2008-2011 r.)

1933 r. uroczyste otwarcie uniwersytetu orkanowego (kierownikiem uniwersytetu był Ignacy Solarz, zamordowany przez Niemców w czasie II wojny światowej)

1943 r. rozstrzelanie przez Niemców na placu szkolnym działaczy ruchu ludowego.

1939 – 1944 – aktywny udział mieszkańców wsi w walce z okupantem.

Mikulice

Nazwa **Mikulice** pochodzi prawdopodobnie od zruszczonego imienia „Mikuły”. Końcówka „-ice” wskazuje na nazwę wczesnośredniowieczną, patroniczną, co świadczy o bardzo długiej historii tej miejscowości.

1375 r. - pierwsza informacja o tej miejscowości (Myculicze). Otton z Pilczy nadał wieś wraz dwoma łąkami Wierzbicę (przez 1375 r. wieś w dobrach Pileckich).

1407 r. - informacja o istnieniu murowanego dworu i parku ze stawem.

1447 r. - Mikulice w kluczu kańczudzkim

XVII w. - właścicielami wsi są Korniaktowie z Białobok. Następnie właścicielami wsi są Potoccy, Bratkowscy, Wolscy. Wieś należała do parafii w Ostrowie.

XIX/XX w. właścicielami dóbr ziemskich w Mikulicach byli Stojałowcy, Turnauowie.

W nocy z 12 na 13 listopada 1993 r. - uległ zniszczeniu murowany dwór

Ostrów

Ostrów – nazwa wsi oznacza wyspę. W średniowieczy był to obszar bardzo wilgotny. Wieś powstała wokół takich miejsc „na wyspie”. Także nazwa sąsiedniej miejscowości – Gaci związana jest z warunkami naturalnymi jakie tutaj przed setkami lat panowały.

1375 r. - pierwsza pisemna informacja o Ostrowie. Wieś wymieniana jest w dokumencie dotyczącym Mikulic.

1447 r. - Ostrów w kluczu kańczudzkim

1583 r. - wieś należała do rodu jarosławskich.

1601 r. parafię w Ostrowie ufundował Konstanty Korniakt – właściciel Białobok. W 1627 r. wybudowano kościół

1628 r. i 1651 r. - gospodarstwa kmiece w Ostrowie i sąsiedniej Wolicy zajmowały obszar 8 łąnów.

XIX/XX w. - rozparcelowanie miejscowego folwarku.

1940 r. - oddanie nowego kościoła.

Wolica

Wolice nie posiada własnej historii, jej dzieje związane były z Ostrowem. Dopiero od 1926 roku stała się samodzielną. Nazwa powstała od wąwozu w wysokich wałach, w których Tatarzy w 1624 r. urządzili magazyn z bronią zwany zwolicą. W 1880 r. największa posiadłość we wsi należała do Józefa Stojalskiego.

5.2.2. Krajobraz kulturowy

Na terenie gminy Gać występuje tylko krajobraz kulturowy. W ramach tego krajobrazu znajduje się całą gmina zarówno w zakresie istniejącej zabudowy jak i terenów rolnych. Na terenie gminy nie występują żadne parki krajobrazowe ani tereny chronionego krajobrazu. Pozostał jedynie park przydworski w miejscowości Mikulice, stanowiący obecnie mienie komunalne.

Obszar gminy Gać położony jest w Kotlinie Sandomierskiej w środkowej części Pogórza Rzeszowskiego. Jest to obszar przeważnie lekko pagórkowaty wyniesiony od 210 do 240 m n.p.m., porożcinany dolinami dopływów Mlecзки, Markówki i Nowosiółki. Wysokości względne dochodzą do 30 m, nachylenia są zmienne i nie przekraczają 20%. Gmina Gać położona jest w środkowej części województwa podkarpackiego. Zgodnie z przyjętym w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego systemem obszarów funkcjonalnych Gmina Gać leży w paśmie silnie zurbanizowanym i przeznaczonym do dalszego rozwoju, związanym z układem komunikacyjnym wschód – zachód. Najbliższym ośrodkiem o znaczeniu regionalnym jest Rzeszów, o znaczeniu ponadregionalnym – Przeworsk i o znaczeniu ponadlokalnym – Kańczuga. Bliskość tych trzech ośrodków o różnej hierarchii daje gminie wystarczające warunki do rozwoju innych funkcji poza rolniczą, tj. w handlu hurtowym i składowaniu. Gmina Gać administracyjnie podzielona jest na 6 miejscowości: Białoboki, Dębów, Gać, Mikulice, Ostrów i Wolice.

5.2.3. Zabytki nieruchome

Zgodnie z *ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* **zabytki nieruchome** stanowią w szczególności:

1. krajobrazy kulturowe;
2. układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane;
3. dzieła architektury i budownictwa;
4. dzieła budownictwa obronnego;
5. obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
6. cmentarze
7. parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni;
8. miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Wykaz zabytków nieruchomych znajduje się w załączniku nr 12.1: Zabytki nieruchome z terenu gminy Gać nie wpisane do rejestru zabytków.

5.2.4. Zabytki ruchome

Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytki ruchome stanowią w szczególności:

1. dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
2. kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
3. numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i order;
4. wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, które dokumentują poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;

5. materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach;
6. instrumenty muzyczne;
7. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne;
8. przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Wykaz zabytków ruchomych gminy Gać znajduje się w załączniku nr 12.2.

5.2.5. Zabytki archeologiczne

Zgodnie z *ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i ochronie nad zabytkami* **zabytki archeologiczne** to w szczególności:

1. pozostałości terenowe przeddziejowe i historycznego osadnictwa;
2. cmentarz;
3. kurhany;
4. relikty działalności gospodarczej. Religijnej i artystycznej.

W miejscowości Gać znajduje się cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego pod nr A-573 w dniu 02.12.1970 r.

Na początku XX wieku pewną część wsi stanowiły tzw. „łany dworskie”. Na jednym z takich pól miejscowa ludność odkryła w trakcie prac ziemnych tajemnicze, żelazne przedmioty. Przebywający w tym czasie w pobliskim mieście Przeworsku hrabia Jan Mycielski, słynący ze swojej pasji do starożytności odkryte przedmioty zidentyfikował jako antyczne „dzidy” i włączył je do swojej kolekcji. Prawdopodobnie na tym zakończyłaby się historia tego miejsca. Gdyby nie kolejny, szczęśliwy zbieg okoliczności. Otóż w sąsiadującej z Gacią miejscowości Białoboki robotnicy przypadkowo natrafili na cmentarzysko z epoki brązu. Ówczesny ordynat i konserwator zabytków Galicji Wschodniej, książę Andrzej Lubomirski wraz z małżonką zwrócili się do młodego lwowskiego archeologa Karola Hadaczka z prośbą o przebadanie białobockiego cmentarzyska, przekazując również na ten cel niezbędne środki. Karol Hadaczek przybył więc do Białobok i w roku 1904 przeprowadził merytoryczne badania. Niestety, nie wiadomo, gdzie znajdują się zabytki z tego cmentarzyska. Przebywając w 1904 w Białobokach profesor dowiaduje się o znaleziskach dokonanych w miejscowości Gać. Udał się więc na wskazane przez mieszkańców

miejsce odkrycie i przeprowadził wstępne badania wykopaliskowe. W bardzo krótkim czasie, w ciągu miesięcy letnich roku 1905 Karol Hadaczek rozkopał zasadniczą część cmentarzyska obejmująca prawdopodobnie znaczny obszar. Wyniki swych wykopalisk opublikował w roku 1909 r. Po ukazaniu się publikacji było to największe znane cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich. Wśród odkrytych przez zabytków znalazły się również cenione w tym okresie dzieł fragmenty importowanych z terenów prowincji rzymskich naczyń metalowych. W skład inwentarzy grobów męskich wchodziła broń i wyposażenie jeździeckie. W pochówkach kobiecych natrafiano na narzędzia i przybory toaletowe. W obydwu kategoriach występowały części stroju, tj. zapinki służące do spinania odzieży, sprzączki oraz okucia końca pasa. Brak informacji, co stało się bezpośrednio po zakończeniu badań z odkrytymi zabytkami.

Niewątpliwie w wyniku rozmaitych wydarzeń historycznych eksponaty z cmentarzyska uległy rozproszeniu. W chwili obecnej duży zbiór naczyń oraz przedmiotów metalowych przechowuje Muzeum Archeologiczne w Krakowie, a pewna część zalega w magazynach Muzeum Historycznego we Lwowie.

Do roku 2008 nie wiadomo, gdzie dokładnie położone jest to słynne cmentarzysko. Latem roku 2008 pani Anna Lasota – archeolog wraz ze skromną grupą studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego dotarła na gackie „łany”. Efektem tego pierwszego sezonu badawczego jest odkrycie przeszło dwudziestu grobów męskich i kobiecych, z których pozyskano kilkadziesiąt cennych dla świata naukowego zabytków. Wśród nich znajdują się również unikatowe przedmioty mające swe analogie w dalekiej Skandynawii. Jednak najbardziej zaskakującym znaleziskiem był szkieletowy pochówek młodej kobiety, przy której znaleziono bogate wyposażenie świadczące o jej wysokiej pozycji społecznej.

We wrześniu 2011 r. dobiegł końca kolejny sezon badawczy na cmentarzysku. W sumie odkryto i wyeksplorowano 42 obiekty archeologiczne, z czego 26 to groby ciałopalne. Pomimo przebadania już znacznej części stanowiska, nie uchwycono jego granic. Łącznie z pochówkami odkrytymi przez Karola Hadaczka nekropolia liczy już blisko 220 pochówków. Na uwagę zasługuje fakt, iż wszystkie pochówki datowane są na podstawie wyposażenia na wczesny okres wpływów rzymskich, tzw. fazę B3. Najbardziej spektakularnym odkrycie sezonu 2011 jest pochówek zbiorowy, w którym wyróżniono pięć grobów popielnicowych.

Na obszarze Gminy Gać zewidencjonowano 105 stanowisk archeologicznych. Stanowiska archeologiczne z terenu gminy Gać występują na pięciu obszarach: AZP 103-79, AZP103-80, AZP 109-81, AZP 104-79 oraz AZP 104-80. Szczegółowy wykaz stanowisk archeologicznych znajduje

się w aneksie nr 12.5. Rejestr stanowisk archeologicznych. Do wglądu w pokoju nr 10 Urzędu Gminy w Gaci znajdują się Karty adresowe stanowisk archeologicznych.

5.2.6. Dziedzictwo niematerialne

Bardzo ważną częścią dziedzictwa oprócz zabytków, dzieł sztuki i kolekcji cennych eksponatów jest także tradycja, żywe niematerialne przejawy kultury odziedziczone po przodkach i przekazywane kolejnym pokoleniom.

Niematerialne dziedzictwo kulturowe, choć kruche, jest niezmiernie istotne w procesie kształtowania tożsamości każdej grupy społecznej i jednostki. Przetrwanie dziedzictwa niematerialnego w jego wielkim bogactwie jest warunkiem utrzymania różnorodności kulturowej w obliczu postępującej globalizacji. Wzajemne zrozumienie niematerialnego dziedzictwa kulturowego różnych społeczności pomaga wprowadzenie międzykulturowego dialogu i zachęca do wzajemnego poszanowania innych sposobów życia. Ta wartość niematerialnego dziedzictwa dostrzeżona została przez UNESCO, które w 2003 r. uchwaliło Konwencję w sprawie ochrony tego dziedzictwa.

„Niematerialne dziedzictwo kulturowe „, w rozumieniu Konwencji, przejawia się między innymi w następujących dziedzinach:

- a) tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne;
- c) zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne;
- d) wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata;
- e) umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym

Bez wątpienia do niematerialnego dziedzictwa zaliczyć możemy:

ZESPÓŁ PIEŚNI I TAŃCA „GACOKI”

Już w 1908 roku w Gaci powstał teatr i Chór Włościański. W 1912 roku w ramach „Drużyny Bartoszewej” powstał „Zespół Muzyki i Śpiewu”. Przez cały czas prężnie rozwijał się teatr. W 1916

roku powstało Koło Młodzieży, w którym młodzi ludzie uczyli się śpiewu i tańca. W 1925 roku Koło Młodzieży zorganizowało pierwsze Chłopskie Dożynki. Od tego momentu wieś organizowała co roku dożynki, aż do wybuchu II wojny światowej. W 1930 roku poszerzono program o pieśni i melodie gackie (gacek, przepiórka, ciuryło), które od tej pory stanowią kanon artystyczny zespołu. Powstał w tym czasie również chór męski. W latach 1935-1939 Zespół stał się znany w całym kraju. W latach okupacji hitlerowskiej zespół nie zaprzestał swojej działalności. Miejscem występów w tym czasie była Gacka Górka, Markowa i las w Lipniki. W 1959 patronat nad zespołem przejęła Gminna Spółdzielnia i było tak nieprzerwanie do 1985 roku. Gminna Spółdzielnia w Gaci finansowała zakup strojów, instrumentów, przejazdu, instruktora itp. W czasie, kiedy kierownictwo nad zespołem przejął Tadeusz Bemben, zespół wystawia: "Starodawne Wesele Gackie". W latach 70-tych zespół występował w Bułgarii, na Ukrainie, tj. w Drohobyczu, Istebniku i Truskawcu. Swoje oryginalne piosenki, tańce i stroje zespół prezentował na konkursach, przeglądach i festiwalach zdobywając nagrody i wyróżnienia. Zespół wielokrotnie występował w radiu i telewizji, uczestniczył w zbiórkach na finansowanie budowy Zamku Królewskiego w Warszawie. Najstarszymi tańcami wykonywanymi przez zespół są: gacok, przepiórka, ciuryło, majdaneczek, ułaniczek, szewc i żyd. Kultura taneczna i muzyczna przekazywana jest w Gaci z pokolenia na pokolenie przez zaangażowanych czynnie rodziców i aktywnych w pracach społecznych rolników. Od 2007 roku odbywa się coroczny Regionalny Przegląd Zespołów Tańca Ludowego „GACOK”.

KAPELA LUDOWA „GACOKI”

Kapela „Gacoki” jest kontynuatorem ponad 90- letniej tradycji folklorystycznej wsi Gać. Jest to zespół o bogatych tradycjach, pielęgnujący starodawne muzykowanie. Członkowie kapeli to muzycanci grający na tradycyjnych instrumentach ludowych: skrzypcach, cymbałach, klawecie, akordeonie, kontrabasie. Kapela występowała w kraju i za granicą. Kapela zdobyła wiele nagród i wyróżnień. Wielokrotnie występowała w radiu i telewizji.

Kapela stanowi nieodłączny element Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Gacoki”, który w 1996 roku otrzymał Nagrodę im. Oskara Kolberga z osobistymi gratulacjami Premiera Włodzimierza Cimoszewicza oraz Ministra Kultury i Sztuki Zdzisława Podkańskiego.

ZESPÓŁ ŚPIEWACZY DĘBOWIANIE

Zespół został założony przez Panią Marię Skawina była przewodniczącą Koła Gospodyń Wiejskich. Obecnie przewodniczącą zespołu jest Pani Janina Ferenc. Pierwsza próba odbyła się 27.05.2010 r. Debiut Zespołu Śpiewaczego „Dębowlanie” miał miejsce na Dożynkach Wiejskich w Dębowlie w dniu 15.08.2010. Poprzez koordynację przez Gminny Ośrodek Kultury w Gaci zespół ma możliwość udziału w wielu imprezach, uroczystościach i przeglądach zarówno na szczeblu gminnym jak i regionalnym.

ZESPÓŁ OBRZĘDOWY BIAŁOBOCZOKI

Zespół Ludowy „Białoboczoki” powstał w 1993 roku. Kierownikiem grupy jest Pani Bronisława Wołowicz, która nie tylko integruje wszystkich członków, ale również pisze scenariusze i reżyseruje widowiska obrzędowe. Od 22 lat zespół kultywuje stare obrzędy i zwyczaje. „Białoboczoki” biorą udział w wielu konkursach, przeglądach i imprezach zarówno gminnych, jak i powiatowych oraz regionalnych.

ZESPÓŁ ŚPIEWACZY GACANKI

Zespół Śpiewaczy „Gacanki” powstał w lutym 2008 roku z okazji 100 – lecia Koła Gospodyń Wiejskich w Gaci, kierownikiem zespołu jest Pani Czesława Wyczarska. Zespół współpracuje z wieloma organizacjami działającymi na terenie wsi. Grupa stara się promować oraz kultywować tradycję swojej miejscowości podczas uroczystości wiejskich oraz gminnych. Dzięki współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Gaci zespół ma możliwość udziału w wielu imprezach, obchodach i przeglądach zarówno na szczeblu gminnym jak również lokalnym.

ZESPÓŁ ŚPIEWACZY WOLICZANKI

Zespół Śpiewaczy „Woliczanki” jest najmłodszą grupą śpiewaczą działającą na terenie Gminy Gać. Powstał w 2014 roku, kierownikiem zespołu jest Pani Genowefa Ogryzek, która również pełni funkcję przewodniczącej Koła Gospodyń Wiejskich w Wolicy. Zespół z wielkim zaangażowaniem promuje swoją małą wieś. Zespół Śpiewaczy „Woliczanki” współuczestniczy we wszystkich wydarzeniach kulturalnych na terenie gminy.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami **formami ochrony zabytków** są:

1. wpis do rejestru zabytków,
2. uznanie za pomnik historii,
3. utworzenia parku kulturowego,
4. ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego prowadzony jest przez Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyśle. Sposób prowadzenia rejestru oraz ewidencji zabytków określono w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r., w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 56).

W rejestrze zabytków województwa podkarpackiego znajdują się następujące obiekty z terenu Gminy Gać .

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu
1	Białoboki	Pozostałości zespołu zamkowego	A-509	05.10.1993
2	Białoboki	Dom z szynkiem i sklepem	A-1305	03.02.2015
3	Gać	Budynek Uniwersytetu Ludowego	A -510	25.10.1993
4	Ostrów	Stary cmentarz rzym.-kat. z kaplicą	A - 520	12.05.1993
5	Gać	Cmentarzysko z okresu wpływu rzymskich	A-711/573	02.12.1970

6	Gać	Kościół paraf. rzym. -kat.	A-409	16.03.2010
---	-----	----------------------------	-------	------------

Pozostałości zespołu zamkowego w Białobokach

Zamek obronny Korniaktów usytuowany jest na wzgórzu zlokalizowanym na rozwidleniu dróg Gać - Ostrów - Białoboki. Zamek pochodzi z XVI wieku, a jego powstanie łączone jest z osobą Konstantego Korniaкта. Zniszczony został prawdopodobnie przez Stanisława Diabła Stadnickiego. W czasie II wojny światowej wysadzony przez Niemców. Zachowane jego fragmenty to zarys wzniesienia, odcinek o długości muru 7 m, szerokość 0,5 m i wysokości ok. 70 cm wykonany z cegły i kamienia łamanego i łączonych twardą i spoistą zaprawą, który jest usytuowany wzdłuż wschodniej krawędzi wzgórza. Wzgórze wyniesione ok. 4 m ponad teren, otoczone jest śladami fosy i wału z bastionami splantowanymi na gościniec i drogę wiejską od strony wschodniej i południowej. Na terenie wzgórza widoczne nierówności kryjące zapewne fragmenty murów oraz zejście do piwnic. Dawny zamek Korniaktów jest jedną z nielicznych XVI wiecznych budowli obronnych znajdujących się na obszarze województwa podkarpackiego związanych z wybitną na tym terenie postacią Konstantego Korniaкта.

Dom z szynkiem i sklepem

Budynek usytuowany w centrum wsi, szczytowo przy drodze głównej Białobok. Wybudowany został w II połowie XIX w. jako chałupa z czterospadowym dachem krytym strzechą, przebudowany na przełomie XIX/XX w. – część północną budynku rozebrano, a w jej miejscu powstał szynk i sklep „Bławatny” całość nakryto spadzistym dachem.

Uzyskaną wówczas bryłę zachował do dzisiaj. Jest obecnie w części starej, mieszkalnej zbudowany w konstrukcji wieńcowej z ostatkami „w jaskółczy ogon”, w części późniejszej (szynkowej) – w konstrukcji sumikowo – jętkowej, nakryty dachem kalenicowo-jętkowym, kryty dachówką.

Przez szereg lat stanowił własność prywatną, następnie przez pewien okres czasu pozostawał nieużytkowany, zaś obecnie jest własnością Gminy Gać.

Budynek Uniwersytetu Ludowego

Budynek Uniwersytetu Ludowego w Gaci wraz z budynkiem gospodarczym, wybudowany w latach 1934-1935 wg projektu Jana Koszyc Witkiewicza w stylu zakopiańskim, z cegły i kamienia łupanego (cokół i filary) częściowo tynkowany, na rzucie w kształcie prostokąta z ryzalitami bocznymi, częściowo podpiwniczony, I – kondygnacyjne z użytkowym poddaszem,

dach czterospadowy, kryty dachówką z okapem na drewnianych kroksztynach z facjatami krytymi odrębnymi daszkami. Elewacja wschodnia od strony planowanego dziedzińca wieloosiowa, oś środkowa z wejściem ograniczona skarpami, również nimi flankowane naroża, cokół wysoki z piaskowca, otwory okienne po dwa o zróżnicowanych wysokościach na ceglanych opaskach, pozostałe partie ścian gładko tynkowane, drzwi klepkowe, zakończone półkolistym naświetleniem i zdobione okuciami i gwoździami, do nich szerokie wejścia po schodach, w partii dachowej na środku prostokątna facjatka, a po obu stronach lukarny w kształcie powieki. Elewacja boczno-południowa – 3-osiowa z wejściem po schodkach na osi środkowej, oskarpowana na osiach skrajnych w partii cokołu dwie piwnice zakończone półkoliście, na parterze podłużne okna łączone po dwa, otwór wejściowy ujęty w kamienny portal. Elewacja tylna – zachodnia z bocznymi ryzalitami szczytowo zakończonymi i oskarpowanymi, część środkowa skomponowana rytmem pionowych i poziomych okien ze skarpami na środku. Facjatka zajmująca całą płaszczyznę środkowej części budynku z podziałami jak niżej. Elewacja północno – tylna z otworami okiennymi rozwiązana analogicznie jak południowa. Układ wnętrza bez zniekształceń, zgodny z pierwotnym projektem. Budynek gospodarczy zlokalizowany przy wjeździe utrzymany jest w takim samym stylu.

Budynek Uniwersytetu Ludowego w Gaci zaprojektowany przez wybitnego architekta Jana Koszyc Witkiewicza jest jedynym przykładem obiektu w stylu zakopiańskim występującym na terenie byłego województwa przemyskiego. Ma zachowaną oryginalną architekturę. Posiada duże walory estetyczne i historyczne.

Stary cmentarz rzym. - kat. z kaplicą

Stary cmentarz rzymskokatolicki w Ostrowie, gm. Gać, położony od kościoła usytuowany przy głównej drodze do wsi, przy stronie wschodniej części drogi polnej, na wzgórzu, od zachodu sąsiaduje z nowym cmentarzem, od pozostałych stron graniczy z polami ornymi. Założony na planie prostokąta zajmuje działkę nr 423 o pow. 0,45 ha. Teren jest obrzeżony drzewami i krzewami. Granicę zachodnią wytycza rząd akacji i jesionów, zaś wschodnią lipy i akacje. Tylko na 1/3 cmentarza zachowały się nagrobki i mogiły, pozostały teren jest pusty. Zdanego układu cmentarza zachowała się kaplica neogotycka, z kryptami m. in. z prochami Jana Balwierzaka, kanonika i proboszcza zmarłego w 1903 r. usytuowane w płn. wsch. części cmentarza. Przy niej od strony północy skupionych jest 10 nagrobków kamiennych, z których najstarszy jest z poł. XIX w. Są one wolnostojące, w formie kamiennych postumentów z figurą, krzyżem, względnie krzyży żeliwnych na cokołach kamiennych.

Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich

Na terenie parceli gruntowej nr 154/8/1889, położonej na terenie wsi Gać, powiat przeworski, w pobliżu granicy ze wsią Markowa znajduje się cmentarzysko kultury przeworskiej z okresu wpływów rzymskich. Cmentarzyska z tego okresu są swoistą skarbnicą wiedzy. Szczegółowe badania pojedynczego grobu prowadzone przez archeologa mogą dostarczyć nie tylko takich informacji jak wiek czy płeć zmarłego, ale również pozwalają określić jego status w plemienu oraz zajęcia jakie prowadził za życia. Panujące w okresie rzymskim zwyczaje nakazywały wkładanie do grobów przedmiotów, które zmarły posiadał za życia. Ludność tworząca kulturę przeworską paliła swoich zmarłych na stosach. Pochówki szkieletowe są spotykane rzadko i uważane są za dowód obcych wpływów kulturowych. Cmentarzysko jest ważnym obiektem archeologicznym i posiada duże znaczenia dla badań nad przeszłością naszego kraju.

Od cmentarzyska w Gaci, położonego w pobliżu miasta Przeworsk powstała nazwa „kultura przeworska”, która w okresie wpływów rzymskich zajmowała większą część ziem polskich.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Gaci

Kościół parafialny w Gaci usytuowany przy głównej drodze przez wieś. Wybudowany został w latach 1893-1894. Murowany, założony na rzucie prostokąta. Trzynawowy o układzie bazylikowym. Od zachodu prezbiterium, zamknięcie pięcioboczne, od wschodu trzykondygnacyjna wieża. Dach: nad prezbiterium wielospadowy, nad nawami bocznymi jednospadowy, nad nawą główną dwuspadowy z centralnie umieszczoną sygnaturką. Wieża kryta dachem czterospadowym przechodzącym w wysmukły ostrosłup zwieńczony krzyżem. Wejście główne do kościoła zaakcentowane portalem. Okna zamknięte odcinkowo, wypełnione witrażami wykonanymi przez Krakowski Zakład Witraży S.G. Żeleński, wg projektu J. Śliwińskiego. Ściany kościoła rozczłonkowane pilastrami oraz profilowanym gzymsem wieńczącym. We wnętrzu zachowane malowidła ścienne w 1897 roku przez Jana Dulę; o czym świadczy napis na kruchcie nad wejściem.

Pierwszy kościół drewniany został spalony przez Tatarów w 1624 r. Na jego miejscu wzniesiono drewnianą świątynię pw. Wszystkich Świętych. Obecnie istniejąca jest trzecim z kolei kościołem w Gaci. Zbudowana została wówczas, gdy proboszczem był ks. M. Sankowski. Konsekracji dokonał biskup Jakub Glazer 10 października 1894 roku.

Reprezentuje typ neobarokowej świątyni z centralnie wbudowaną w nawę główną wieżą. Obiekt zachował z okresu budowy bryłę, wystrój elewacji oraz układ i wyposażenie wnętrza.

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie Gminy Gać do rejestru zabytków ruchomych województwa podkarpackiego na wniosek:

– Parafii Rzymsko – katolickiej pw. Świętych Męczenników Fabiana i Sebastiana w Ostrowie pod numerem rejestru B-292 z dnia 29 kwietnia 2009 r, wpisano następujące dobra kultury: wyposażenie kościoła parafialnego pw. Świętych Męczenników Fabiana i Sebastiana w Ostrowie (gm. Gać ,pow. przeworski)

1. Ołtarz główny – 1 połowa XVIII wieku, drewno, snycerka, marmoryzacja, złocenia, wym. ok. 500 x 400 x 170 cm. Ołtarz architektoniczny z bramkami. W części centralnej prostokątna rama na obraz zamknięta łukiem wklęsło – wypukłym (obecnie kopia oryginalnego obrazu świętego Sebastiana nie objęta ochroną konserwatorską), widoczny mechanizm na obraz stanowiący zasuwę. Retabulum flankowane pilastrami i kolumnami na cokołach dźwigających przerwane belkowania na którym aniołki, główki anielskie oraz wazony kwiatowe. Na bramkach pełnoplastyczne figury apostołów z atrybutami.
 - a. Obraz – święty Sebastian – oryginał, połowa XVIII wieku, olej, płótno, wym. 171 x 112 cm – w kształcie stojącego prostokąta, o kompozycji pierwszoplanowej z przedstawieniem męczennika przywiązanego do drzewa oraz aniołka wyciągającego strzałę z jego boku.
 - b. Rzeźba - Święty Paweł – XIX/XX wiek, drewno polichromowane, wym. 120 x 35 cm. Mężczyzna ujęty w lekkim kontrapoście ubrany w himation. Prawa ręka przyciska do piersi klucz, w lewej księga.
 - c. Rzeźba - Święty Piotr – XIX/XX wiek, drewno polichromowane, wym. 120 x 35 cm. Mężczyzna o długiej kędzierzawej brodzie, ubrany w himation, ujęty w postawie stojącej, oparty o miecz podtrzymany w prawej ręce, w lewej księga.
 - d. Obraz – Święty Józef – 2 połowa XIX wieku, olej, płótno, wym. 156 x 98 cm – obraz w kształcie stojącego prostokąta o kompozycji wielopostaciowej. W centralnej części mężczyzna z lilią; na jego rękę mały chłopiec z krzyżem podtrzymywany przez aniołka. Po lewej, u dołu obrazu aniołek z piłą, kątownikiem i dłutem.
2. Ołtarz boczny – 1 połowa XVIII wieku, drewno, snycerka, marmoryzacja, złocenia, wym. ok. 460 x 260 x 107 cm. Architektoniczny. W retabulum flankowania pilastrami i kolumnami rama zamknięta łukiem wklęsło wypukłym na obraz Chrystusa Ecce Homo. W trójkątnym zwieńczeniu ujętym w dwie konsule z aniołkami prostokątna rama zamknięta łukiem

nadwieszonym z obrazem Jezusa z gorejącym serce. Przy kolumnach wtórnie dostawione pełnoplastyczne postacie świętych w strojach kapłańskich.

- a. Obraz – Chrystus Ecce Homo – połowa XVII wieku, olej, płótno, wym. 120 x 74 cm. Jezus ubiczowany w koronie cierniowej i płaszczu siedzi z rękami skrzyżowanymi na piersi.
- b. Obraz – Jezus z gorejącym sercem – XIX/XX wiek, olej na płótnie, wym. ok 50 x 40 cm. Obraz z popiersiem Chrystusa podtrzymującego w świetlistej dłoni gorejące serce w promieniach. Głowa lekko przechylona na lewo ze świetlistym nimbem
3. Rzeźba – Święty w stroju kapłańskim – 2 połowa XVIII wieku, drewno polichromowane, 85 x 47 cm. Mężczyzna ujęty w postaci stojącej. Ciało i głowa mocno przechylone w lewo, ręce uniesione. Ubrany w sutannę, komżę i niebieską mozzettę o jaśniejszej podszewce. Włosy falowane, gęsty zarost. Rzeźba wtórnie umieszczona w ołtarzu bocznym.
4. Ołtarz boczny – 2 połowa XVIII wieku, drewno, snycerka, marmoryzacja, złocenia, wym. ok 460 x 260. Architektoniczny. Rozdzielony pionowo pilastrami i kolumnami, poziomo – gzymsami uskokowymi. W nastawie wnęka prostokątna z wklęsłymi narożami, w niej obraz – Matka Boża z Dzieciątkiem (2 połowa XVII wieku, olej, płótno, drewno, metal złocenia, wym. 140 x 80 cm; Obraz pokryty sukienkami. Matka Boża ujęta do kolan. Dzieciątko z kulą ziemską na jej lewym ramieniu, w prawy rękę Maryi berło. Nad retabulum baldachim. W zwieńczeniu płaskorzeźbiona Madonna Apokaliptyczna, powyżej krzyż adorowany przez pełnoplastyczne rzeźby aniołków.
5. Rzeźba – Święty Jan Kanty – koniec XVIII wieku, drewno polichromowane, wym. 120 x 50 cm. Mężczyzna ujęty w pozycji stojącej z krzyżem z figurą Chrystusa w dłoniach. Ubrany w szatach liturgicznych: sutanna, komża, stuła, mozzetta, biret.
6. Rzeźba – Matka Boża (?) - XVIII/XIX wieku, drewno polichromowane, wym. 77 x 38 cm. Postać stojąca, ciało mocno wygięte. Prawa dłoń na piersi, lewa uniesiona zgięta w łokciu. Ubrana w białą szatę i ciemny mafarion.
7. Rzeźba – Święty Jan (?) - XVIII/XIX wieku, drewno polichromowane, wym. 38 x 77 cm. Postać stojąca w białej szacie i ciemnym płaszczu. Na wysokości prawego biodra podtrzymywana oburącz otwarta księga z napisem: MORI/SCRA/TEEFFE/MARIE/SUMAT/PER TE/PRECES/OUR/PRO/TIO/BISINA/TUS.
8. Rzeźba – Chrystus ukrzyżowany – XVIII/XIX wieku, drewno polichromowane, wym. 155 x 67 cm (figura 60x 57 cm). Krzyż w kształcie litery „T”. Ciało Chrystusa napięte. Głowa w koronie cierniowej przechylona lekko w prawo, stopy prawa na lewą. Perizonium niebieskie na białej węższej przepasce.

9. Obraz – Święty Juda Tadeusz – XIX/XX wieku, olej na płótnie, wym. 49 x 35 cm. Obraz w kształcie stojącego prostokąta z przedstawieniem popiersia mężczyzny, który w lewej ręce podtrzymuje laskę, w prawej kulę. Głowa ze świetlistą poświatą lekko przechylona w prawo.
10. Obraz – Matka Boża (?) - XVIII/XIX wieku, drewno polichromowane, wym. 67 x 54 cm. Obraz o kształcie stojącego prostokąta z przedstawieniem portretowym kobiety okrytej mafarionym z rękami złożonymi na piersi. Ciemne tło rozjaśnione wokół głowy, lekko przechylonej w prawo
11. Rzeźba – Krucyfiks – koniec XVIII wieku, drewno polichromowane, wym. 152 x 73 cm (figura: 56 x 56 cm). Ciało Chrystusa krępe, widoczne napięcie mięśni, głowa w koronie cierniowej bezwładnie opada na prawe ramię. Stopa prawa na lewą przebita gwoździem. Perizonium związane na lewym biodrze. Powyżej tabliczka z napisem I.N.R.I.
12. Lichtarze (6) – 1 połowa XIX wieku, mosiądz, wym. 97 x 22 cm. Trzon kanelurowany rozczłonkowany pierścieniem, nodusem i profilowaniem, ustawiony na trzech wolutowych nóżkach. Profitka kielichowa.
13. Ornat różowy – 2 połowa XVIII wieku, wym. 105 x 64 cm. Ornat w typie rzymskim obszty i rozszyty galonem. Kolumna z motywem floralno-liściastym. Boki: na romboidalnym tle łukowe girlandy kwiatowe.

Do rejestru zabytków ruchomych z Parafii Rzymsko – katolickiej pw. Świętych Męczenników Fabiana i Sebastiana w Ostrowie wpisano wyposażenie kaplicy cmentarnej (nr rejestru B-293 z dnia 29.04.2009 r.) :

1. Drewniany ołtarz 1892 r.
2. Obraz Św. Elżbiety Węgierskiej
3. Para lichtarzy

Z parafii rzymsko – katolickiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gaci pod numerem rejestru B-481 z dnia 27 stycznia 2012 r. wpisano następujące dobra kultury: wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gaci (gm. Gać, pow. Przeworski):

1. Ołtarz główny – koniec XIX w. drewno polichromowane, wymiary ok 850 x 480 cm. Ołtarz architektoniczny. Mensa skrzyniowa. W retabulum wnęka zamknięta górą łukiem wklęsło – wypukłym z Grupą rzeźbiarską Matki Bożej Apokaliptycznej, flankowania pilastrami, kolumnami ustawionymi kulisowo oraz rzeźbami Św. Piotra i Św. Pawła. Na podporach przerwane belkowanie oraz konsole z rzeźbami aniołów. Zwieńczenie w postaci płaskiej prostokątnej ścianki, na której grupa rzeźbiarska Koronacja Marii, po bokach zakończone

ozdobnym profilowaniem, na szczycie gołębica Ducha Św. w glorii promienistej .

- a. Grupa rzeźbiarska Matka Boża Niepokalanie Poczęta wśród cherubinów – koniec XIX w., drewno polichromowane, wymiary ok. 250 x 125 cm. Matka Boża w postawie stojącej na kuli ziemskiej, pod stopami sierp księżyca, ręce skrzyżowane na piersi, wokół niej pięć putt, z których jedno wkłada jej na głowę koronę oraz siedem cherubinów.
 - b. Rzeźba św. Wojciech – koniec XIX w., drewno polichromowane, wymiary 150 x 76 cm. Mężczyzna w postawie stojącej, w szatach biskupich, prawa ręka wyciągnięta w przód, lewa podtrzymuje pastorał.
 - c. Rzeźba Św. Stanisława – koniec XIX w., drewno polichromowane, wymiary 150 x 57 cm. Mężczyzna w postawie stojącej, w szatach biskupich, w lewej ręce krzywaśń, prawa ręka wykonuje gest błogosławieństwa.
 - d. Grupa rzeźbiarska Koronacja Najświętszej Marii Panny – koniec XIX w., drewno polichromowane, wymiary figur: ok 150 x 60 cm. Grupa złożona z trzech postaci w obłokach: Boga Ojca z berłem, Jezusa z krzyżem, którzy wkładają na głowę Matki Bożej umieszczonej pomiędzy nimi koronę, ponad nimi gołębica Ducha Św. w glorii promienistej
 - e. Rzeźba Anioł – 2 sztuki, koniec XIX w., drewno polichromowane, wymiary 120 x 120 cm. Anioł w pozycji siedzącej, ręce skrzyżowane na piersi, na biodrach draperia, skrzydła rozpostarte.
 - f. Obraz Wniebowzięcie NMP – 1 połowa XX w., olej, płótno, wymiary 240 x 142 cm. Obraz o kompozycji wertykalnej dwudzielny, wielofiguralny. W górnej części Matka Boża na obłokach wśród uskrzydlonych aniołków, w dolnej grupa apostołów spoglądających w jej kierunku, wyciągających ręce ku górze, klęczących lub pochylonych (obecnie złożony w magazynie).
2. Ołtarz boczny św. Teresy (nawa południowa) – koniec XIX w. drewno polichromowane, wyk. stolarz z Markowej, wymiary 570 x 220 cm. Ołtarz przyścienny, w retabulum koncha z rzeźbą św. Teresy ujęta zdwojonymi kolumnami na cokołach, wspierającymi belkowanie przechodzące w naczółek półkolisty zaakcentowany ażurową dekoracją roślinną i w podłuczcu arkadową. W zwieńczeniu krzyż na postumencie flankowany przez dwie figury aniołów oraz niewielkie wazony kwiatowe.
- a. Rzeźba Św. Teresy (retabulum ołtarza) – początek XX w. drewno, wymiary 110 x 47 cm. Kobieta w postawie stojącej, w stroju zakonnym, z różami i krzyżem w dłoniach,
 - b. Obraz Św. Eleonora (zasuwa) – koniec XIX w., olej płótno, wymiary tj. wnętrza retabulum. Obraz w kształcie stojącego prostokąta zakończony górami półkoliście z przedstawieniem

świętej w szatach królewski klęczącej przed ołtarzykiem z krucyfiksem pomiędzy dwoma świecami.

- c. Tabernakulum – pocz. XX. w., drewno, wymiary 84 x 45 cm. Tabernakulum na rzucie prostokąta z kopułowym daszkiem czterodzielnym z ozdobną półeczką, drzwiczki półokrągłe z kielichem i hostią flankowane kolumnami. Górna krawędź profilowana, od frontu na wysokości kolumn ozdobne wazony.

3. Ołtarz boczny Serce Pana Jezusa (nawa północna) – koniec XIX w., drewno polichromowane, wyk. stolarz z Markowej, wymiary 570 x 220 cm. Ołtarz bliźniaczy w stosunku do ww., w zwieńczeniu dwa okazałe wazony, w retabulum rzeźba Serce Jezusa, na wysokości predelli ornamentalna dekoracja.

- a. Rzeźba Serce Jezusa (retabulum ołtarza) - ok 1934 r. drewno, wykonanie rzeźbiarz z Kańczugi, wymiary 110 x 47 cm. Mężczyzna w postawie stojącej, lewą dłonią wskazuje na pierś na gorejące serce, prawą wyciąga na przód.
- b. Obraz Św. Rodzina (zasuwa) – koniec XIX w., olej, płótno, wymiary tj. wnętrza retabulum. Obraz w kształcie stojącego prostokąta zakończonego górą półkoliście z przedstawieniem plenerowym świętej rodziny: św. Józef przy pracy przy stole ciesielskim, Maria z wrzecionem, w tle budynek i miasto.

- c. Tabernakulum – pocz. XX w., drewno, wymiary 84 x 45 cm. Bliźniacze w stosunku do ww.

4. Ołtarz boczny Św. Józefa – połowa XX w. drewno polichromowane, wymiary 450 x 220 cm. Ołtarz architektoniczny. Mensa skrzyniowa z koroną cierniową w części centralnej. W retabulum ujęta ramą w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego górą półkoliście z rzeźbą św. Józefa z Dzieciątkiem. Po bokach wnętrza zdwojone kolumny, pomiędzy którymi stylizowany ornament roślinny. Belkowanie ponad kolumnami, przerwane. Zwieńczenie w postaci płaskiej ścianki z owalnym obrazem Matki Bożej Różańcowej, naczółek wolutowy, na osi krzyża.

- a. Rzeźba Św. Józefa – połowa XX w., drewno, wymiary 150 x 60 cm. Mężczyzna w postawie stojącej, na prawym ramieniu podtrzymuje małego chłopca, lewa podtrzymuje laskę opartą o ziemię.
- b. Obraz Matka Boża Różańcowa – początek XX w., deska, olej, płótno, wymiary 65 x 50 cm. Matka Boża podtrzymująca na kolanach małego chłopca podaje różaniec, poniżej zakonnik i zakonnica dominikańscy.

5. Chrzcielnica – początek XIX w., drewno polichromowane, złożone, wymiary 250 x 100 cm. Chrzcielnica złożona z ośmiobocznej czary na tralkowym trzonie, z pokrywą zwieńczoną rzeźbą figuralną Jana Chrzciciela. Stopa okrągła z ornamentem perełkowym, tralka trzonu ujęta dołem

stylizowanym liśćmi. W każdym z pól czary identyczny motyw roślinny. Pokrywa profilowana, ze sterczynami floralnymi, pola pokrywy wypełnione ornamentem łuskowym, w zwieńczeniu postument pod rzeźbę figuralną.

a. Rzeźba Św. Jan Chrzciciel – początek XIX w., drewno złocone, wymiary 60 x 22 cm.

Jan Chrzciciel w postawie stojącej z barankiem u stóp.

6. Stacje Drogi Krzyżowej – pocz. XX w., terakota polichromowana, wymiary 116 x 80 cm. Kompozycje figuralne ujęte w kwadrat nałożony na czteroliść, górny półokrąg ujęty ornamentem roślinnym z numerem stacji, w dolnym półokręgu popiersie anioła z banderolą. Postacie wypukłe, w tle malowane krajobrazy.

7. Obraz Św. Stanisław – 1 połowa XIX w., olej, płótno, wymiary 74 x 63 cm. Portret młodzieńca ujętego w półpostaci, w 3/4 od prawej strony, w czarnym habicie, ręce złożone do modlitwy, przed nim

w dolnej partii obrazu po prawej stronie kwiaty lilii.

8. Krucyfiks – koniec XIX w., drewno polichromowane, wymiary figura: 60 x 53 cm, krzyż 130 x 64 cm. Figura Chrystusa rozpięta na krzyżu z tabliczką //INRI//, ręce lekko ugięte, stopy nieproporcjonalnie duże w stosunku do reszty wychudzonego ciała, przybite jednym gwoździem prawa nad lewą. Wyraźnie widoczna budowa anatomiczna ciała w partii klatki piersiowej i brzucha. Głowa w koronie cierniowej przechylona w prawo. Perizonium związane sznurem na wyraźny supeł przy prawym biodrze. Krzyż wtórny.

9. Krucyfiks – 1 połowa XIX w., drewno polichromowane wymiary figura: 60 x 40 cm, krzyż 80 x 40 cm. Krzyż o ramionach zakończonych trójlistnie. Figura utrzymana w stylu baroku ludowego rozpięta na krzyżu, głowa poniżej przecięcia ramion krzyża przechylona na prawe ramię, perizonium związane przy lewym biodrze, na sznurze, widoczne kości klatki piersiowej. Ponad głową tytuł z napisem //INRI//.

10. Obraz Matka Boża Częstochowska, koniec XVII w. (?) olej, płótno, drewno, złocenia, wymiary 33 x 26 cm, 48 x 40 cm (z ramą). Kopia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Matka Boża podtrzymuje małego Jezusa na lewym przedramieniu, który wykonuje gest błogosławieństwa. Postacie w koronach na głowach w szatach złożonych o motywach floralnych, w tle obłoki i gwiazdki. Rama utworzona z łezkowatych listków. Na odwrocie napis :// OBRAZ TEN OFIARUJE/ KATARZYNA Z TONIÓW WANITOWA/ PEŁKINIE 25-11-935// OBRAZ LICZĄCY OK. 300 LAT [...]]//.

11. Feretron Matka Boża z Dzieciątkiem – połowa XX w., olej, blacha, drewno, wymiary: 140 x 75 cm (obraz: 70 x 40 cm). Obrazy w kształcie stojących prostokątów zamkniętych łukiem

pełnym. Obudowa ozdobiona górą i poniżej obrazów ażurowym ornamentem roślinnym, profilowana rama zaakcentowana w partii łuku motywami lilii, dwie wysokie stopy o szerszych profilowanych podstawach na rzucie kwadratu. Matka Boża w szacie granatowej z Dzieciątkiem błogosławiącym na lewym ramieniu, podtrzymującym księgę. Przy koronach postacie anielskie. Matka Boża oraz Dzieciątko w białych szatach we wzory floralne. Na głowach okazałe korony, w tle gwiazdki w okręgu.

12. Feretron Matka Boża Siedmiu Boleści/ Pan Jezus z sercem gorejącym – 1 połowa XX w., olej, blacha, drewno, wymiary 157 x 79 cm (obraz: 65 x 44 cm). Obrazy w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego górą oślim grzbietem. Feretron zwieńczony stylizowanym krzyżem na sercu, po bokach którego klęczące postacie anielskie i trójkątne szczyty z wazonami. Matka Boża ujęta w półpostaci. Na piersiach gorejące serca. Od serca odchodzą promienie.

13. Feretron Matka Boża z dzieciątkiem/ Święty Józef z Dzieciątkiem – 1 połowa XX w., oleodruk, metal, drewno, kameryzacja, wymiary 130 x 55 cm (obraz: 74 x 45 cm). Obrazy w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego łukiem pełny, flankowane kolumnkami podtrzymującymi kameryzowany łuk z rozetek zwieńczony krzyżem; dołem analogiczne zdobienie kwiatowe. Św. Józef ujęty w półpostaci, z małym Jezusem na lewym ramieniu tulącym się do niego i lilią w prawej dłoni./ Matka Boża w popiersiu, na lewym ramieniu podtrzymuje Dzieciątko. Po bokach dwie małe postacie.

14. Feretron Matka Boża Szkaplerzna/ Matka Boża Siewna – 1 połowa XX w., wymiary 128 x 55 cm (obraz: 74 x 45 cm). Obrazy w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego łukiem pełnym, flankowanie kolumnkami, podtrzymującymi kameryzowany łuk z rozetek zwieńczony krzyżem; podstawa drewniana wtórna. Matka Boża ujęta w całej postaci z rękami złożonymi na piersi, u stóp putta podtrzymujące kłosy./ Matka Boża z Dzieciątkiem na nieboskłonie wśród chmur i cherubinów, wręcza szkaplerze, u dołu dusze w czyścicu cierpiące wyciągają do niej dłonie wśród płomieni.

15. Feretron Święta Trójca/ Zwiastowanie – 2 połowa XIX w., olej, płótno, drewno, wymiary 155 x 100 cm (obraz: 80 x 63 cm). Obrazy ujęte w owalną ramę wolutową ozdobioną stylizowanymi liśćmi, podstawa profilowana na krawędziach z otworami na drążki. Przedstawienie Trójcy na nieboskłonie wśród obłoków. Bóg Ojciec z berłem wykonuje dłonią gest błogosławieństwa, Jezus Zmartwychwstały z krzyżem, postacie przedstawione w pozycji siedzącej, stopy oparte o ziemski glob, ponad nimi gołębica Ducha Świętego i cherubiny/ Matka Boża w pozycji siedzącej z rękami złożonymi na piersi przed klęcznikiem, Anioł podaje jej lilię, ponad postaciami, wśród chmur, gołębica Ducha Świętego

16. Polichromia – 1897 r., wyk. Jan Dull. Malowidła figuralno – ornamentalne obejmują wszystkie ściany i sklepienie kościoła. W prezbiterium na ścianach przedstawieni Ostatniej Wieczerzy i Modlitwy w Ogrójcu wpisane w prostokąty zamknięte górą półkoliście. Na sklepieniu w prezbiterium oraz w lunetach w nawie głównej w trójlściach zamkniętych dołem na płasko – tajemnice różańcowe chwalebne i radosne, w małych medalionach wizerunki ewangelistów i cherubinów. Na osi sklepienia nawy głównej cztery czteroliście bez zdobień, a nad chórem medalion z Dawidem grającym na harfie, pod chórem w medalionie aniołki grające na harfie i trąbce oraz banderola z napisem: // SOLI DEO HONOR ET GLORIA//. Na pilastrach naw bocznych przedstawienia świętych w iluzjonistycznych ołtarzykach zamkniętych trójlstnie: od południa: św. Kazimierz, św. Jacek, św. Stanisław Kostka, od północy: św. Barbara, św. Kinga, św. Jadwiga. Na sklepieniu naw cztery okręgi z gwiazdkami. W przedsionku na sklepieniu cherubiny na obłokach, nad głównym wejściem napis na banderoli z datowaniem i sygnaturą autora: // ECCL.AEDICATA ET CONSEC. A.D. 1894/ DEPICTA PER JEANEM DULI 1897.// Nad kratą wejściową w kartuszu // DOM MÓJ DOMEM MODLITWY//. Kolumny marmoryzowane w odcieniach brązu z liliami na kapitelach. Pozostałe dekoracje ornamentalne zgeometryzowane lub roślinne, szablonowe z motywami krzyży greckich, rozet i lili, akcentują podziały architektoniczne wnętrza.

17. Witraże – 1938 r., projekt J. Sliwiński, wyk. Krakowski Zakład Witraży, S.G. Żeleński. Czternaście okien z witrażami umieszczonych w prezbiterium, nawie i zakrystiach. Okna w kształcie stojącego prostokąta zamkniętego górą półkoliście. Prezbiterium: Serce Pana Jezusowe, Matka Boża Różańcowa, Róże i kłosy pszenicy, bławaty i lilie. Nawa południowa: Krzyż, Monstrancja, Pelikan, Kielich z hostią. Nawa północna: Serce gorejące w koronie cierniowej, Serce w wieńcu z lili z wbitymi siedmioma mieczami, Duch Święty, Baranek Paschalny, Zakrystia: Chrystogram, Monogram maryjny.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

2. Inne zabytki znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
3. Inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21 ww. ustawy). Aktem prawnym regulującym zasady prowadzenia ewidencji zabytków przez poszczególne organy, jest Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 56). Określa ono podstawowe dane, jakie powinny znaleźć się na karcie ewidencyjnej i karcie adresowej zabytku, przesłanki, od których spełnienia zależy włączenie kart ewidencyjnych i adresowych do ewidencji oraz ich wyłączenie z ewidencji. Rozporządzenie ustala sposób gromadzenia zbioru dokumentów dla zabytków objętych wojewódzką ewidencją zabytków. Obiekty ujęte w ewidencji zabytków mogą podlegać ochronie w dwojaki sposób: poprzez obszarowy wpis do rejestru zabytków oraz poprzez ustalenia dotyczące obrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Uniwersytet Ludowy

Piękny budynek usytuowany na tzw. Młynisku, później zwany Gacką Górką, otoczony malowniczym ogrodem, wzniesiony w latach 1935 – 1936 według projektu architekta Jana Koszyc Witkiewicza (bratanek słynnego Witkacego) w stylu nawiązującym do budownictwa zakopiańskiego jednocześnie w stylu architektury typu dworkowego. Kierownikiem uniwersytetu był inż. Ignacy Solarz (1891 – 1940), znany wówczas działacz ludowy i oświatowy. Solarz prowadził gacki uniwersytet wraz ze swoją żoną Zofią. Ideę ludowego uniwersytetu zastosowaną w Gaci przeniesiono do Polski z Danii. Powstały w Gaci uniwersytet był placówką naukową, która w okresie swego działania była jedyną tego typu w kraju: pracująca na wysokim poziomie naukowym, kształcąca dorosłych, ucząca patriotyzmu i wolności słowa. Uniwersytet Solarza nie związany ani ze strukturą kościelną, ani rządową, tylko samodzielny ludowy, był jednostką wzorcową, najdoskonalszą, dającą najlepsze efekty nauczania. Kadry innych uniwersytetów nie akceptujące światopoglądu i czysto naukowego podejścia do nauki co prezentował inż. Solarz, brały

wzór z jego metod pracy i organizacji uczelni. Przez cały okres międzywojenny w Rzeczypospolitej działały w sumie 22 uniwersytety ludowe. Początek okupacji zakończył istnienie Uniwersytetu Orkanowego.

Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich

We wsi, w latach 1904 – 1905 Karol Hadaczek badał cmentarzysko ciałopalne, ogółem rozkopano 180 grobów popielnicowych bogato wyposażonych w naczynia, broń, ozdoby, narzędzia i inne przedmioty. Znaleźisko to cechowało się szeregiem nieznanych wówczas elementów kultury materialnej, było nowością archeologiczną napotkaną po raz pierwszy w Polsce, stąd określono je mianem kultury przeworskiej. Jak wiadomo dziś kultura ta narodziła się pod koniec II w. p.n.e. z przemieszania elementów łużyckich i wschodnio – pomorskich ze znaczącym wpływem ludów celtyckich. Badania tego cmentarzyska są kontynuowane od 2008 roku przez mgr Annę Lasotę z ramienia Instytutu Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.

Mocnymi i słabymi stronami wynikającymi ze stanu dziedzictwa kulturowego są:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- walory przyrodnicze i turystyczne, zróżnicowanie terenu pod względem przyrodniczym i krajobrazowym; - wzrost zainteresowania wypoczynkiem na wsi; - rosnące zapotrzebowanie na tradycyjne, lokalne oraz ekologiczne produkty żywnościowe; - dobrze utrzymane zespoły sakralne i budynki użyteczności publicznej; - postępujący rozwój inicjatyw mających na względzie troskę o dziedzictwo kulturowe; - aktywność społeczna w obszarze kultury; - dobry stan środowiska naturalnego; - planowane trasy rowerowe; - liczne imprezy kulturalne.	- niewystarczające środki budżetowe gminy; - niezadowalający stan techniczny niektórych zabytków; - niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytej opieki nad zabytkami; - klęski i zdarzenia losowe.

Szanse i zagrożenia wynikające z analizy otoczenia zewnętrznego dla opieki nad zabytkami:

SZANSE	ZAGROŻENIA
- położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Przeworska i miasta Łańcuta; - dogodne szlaki drogowe; - prezentacja dziedzictwa kulturowego przy wykorzystaniu technik informatycznych oraz ich publikacja na stronie internetowej gminy; - uwzględnienie potrzeb ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy; - zwiększony dopływ środków z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.	- niewystarczające środki na renowację zabytkowych obiektów; - niewystarczająca świadomość wartości zasobów kulturalnych; - silna konkurencja na rynku turystyki w regionie.

7. Założenia programowe

Gminny Program Opieki nad Zabytkami służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Za podstawowe cele programu opieki nad zabytkami należy przyjąć te wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, a więc:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych

i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.

- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Poniżej przedstawiono priorytety i zadania Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Gać na lata 2025-2028.

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami

PRIORYTET I OCHRONA I REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Kierunki działań:	Zadania:
1. 1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1.1.1. Prowadzenie prac konserwatorsko-remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność władz samorządowych zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi oraz wspieranie (dofinansowywanie) tychże prac przy obiektach niebędących własnością gminy: ✓ w pierwszej kolejności należy wykonać prace remontowe i konserwatorskie przy obiektach znajdujących się w złym stanie, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne, ✓ wspieranie działań właścicieli zabytków zmierzające do pozyskania środków zewnętrznych na działania konserwatorsko-remontowe przy obiektach zabytkowych nieruchomościach i ruchomych, ✓ umieszczenie na stronie internetowej gminy aktualnych informacji związanych z możliwością pozyskania środków finansowych z zakresu ochrony zabytków (m.in. z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Marszałka Województwa Podkarpackiego, Funduszu Kościelnego, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) na zabezpieczenie i remont tych obiektów zabytkowych oraz umieszczenie instrukcji postępowania przy pozyskiwaniu tego typu środków. 1.1.2. Eliminowanie prac adaptacyjnych i remontowych przeprowadzanych ze szkodą dla substancji zabytkowej obiektów. 1.1.3. Przestrzeganie podstawowych wymogów estetyki w stosunku do zabytkowych obiektów i zespołów obiektów ze szczególnym uwzględnieniem zasad konserwatorskich dotyczących umieszczania reklam, kolorystyki elewacji oraz poprzez działania niskonakładowe jak: bieżąca konserwacja, uporządkowanie obejścia, urządzanie zieleni, wymiana nieestetycznych współczesnych ogrodzeń. 1.1.4. Wspieranie inicjatyw zmierzających do adaptacji obiektów nieużytkowanych

	do nowych potrzeb przy zachowaniu charakterystycznej dla obiektów architektury. 1.1.5. Sprawowanie opieki nad zabytkowymi cmentarzami na terenie Gminy (szczególnie tych w złym stanie), poprzez: ✓ prace pielęgnacyjne i porządkujące, ✓ usuwanie roślinności zielnej oraz samosiewek drzew, ✓ oznakowanie obiektów, ✓ zabezpieczenie najbardziej narażonych na degradację pomników nagrobnych na cmentarzach, a następnie kompleksowa konserwacja tychże obiektów, ✓ zaznaczenie cmentarzy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, ✓ upowszechnianie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców gminy, ✓ zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających. 1.1.6. Bieżące prace remontowe przy kapliczkach i pomnikach z terenu gminy: ✓ uzgadnianie wszelkich działań przy kapliczkach znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, ✓ zachowanie lub przywracanie ich pierwotnej, tradycyjnej bryły, formy, stylu, materiałów, pokrycia dachowego, wystroju i detalu architektonicznego itp., ✓ opracowanie planu opieki nad zabytkowymi kapliczkami przydrożnymi oraz podjęcie prac konserwatorskich (w miarę potrzeb). 1.1.7. Wspieranie zamierzeń dążących do realizacji ratowniczych badań wykopaliskowych w obrębie stanowisk archeologicznych szczególnie narażonych na zniszczenie. 1.1.8. Umieszczenie lub uzupełnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowisk archeologicznych. 1.1.9. Coroczne przeznaczanie środków z budżetu gminy na dotacje na renowację zabytków wpisanych do rejestru zabytków. 1.1.10. Zapoznanie właścicieli i dysponentów obiektów zabytkowych z możliwościami korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej. Dysponowanie aktualnymi informacjami o możliwościach starania się o środki pozabudżetowe na dofinansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych. 1.1.11. Ochrona stanowisk archeologicznych poprzez zachowanie w stanie istniejącym z zakazem ingerencji mechanicznej w ich strukturę. Obowiązek ochrony odkrytych przypadkowo znalezisk, zabezpieczenia ich i powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o dokonanych odkryciach.
PRIORYTET II:	
OCHRONA I ŚWIADOME KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	
Kierunki działań:	Zadania:
2.2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kul-	2.2.1. Egzekwowanie zapisów określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego:

turowego i środowiska przyrodniczego	✓ w przypadku uchwalania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego niezbędne jest uwzględnianie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego. 2.2.2. Zadania dla gminnej ewidencji zabytków: ✓ aktualizacja kart Gminnej Ewidencji Zabytków, ✓ podjęcie zarządzeniem Gminnej Ewidencji Zabytków, ✓ zakładanie nowych kart adresowych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nie uwzględnionych w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy, ✓ systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną, ✓ propozycje skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji, ✓ udostępnianie opracowanych kart adresowych do celów projektowych i badawczych dla służb i podmiotów opracowujących wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego czy inne programy: np. rewitalizacyjne, opieki nad zabytkami, ✓ sporządzanie sprawozdania z realizacji założeń Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (zgodnie z art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami), 2.2.3. Walka z samowolami budowlanymi.
Priorytet 3: PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PIELĘGNACJA TOŻSAMOŚCI REGIONALNEJ	
Kierunki działań:	Zadania:
3.1. Edukacja i popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym	3.1.1. Udostępnianie informacji o zabytkach i działaniach promocyjnych na stronie internetowej Gminy Gać. 3.1.2. Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwości pozyskiwania środków na odnowę zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. 3.1.3. Pielęgnowanie tożsamości kulturowej regionu, wzmacnianie procesów integracyjnych w społeczności regionalnej. 3.1.4. Publikowanie materiałów związanych z dziejami gminy, w tym wyników badań archeologicznych. 3.1.5. Konkursy o tematyce związanej z ochroną dziedzictwa kulturowego na szczeblu szkoły, miasta czy powiatu - plastyczne, fotograficzne i historyczne. 3.1.6. Ustanowienie nagród za najlepsze inicjatywy i działania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
3.2. Promocja dziedzictwa kulturowego	3.2.1. Stworzenie systemu informacji o dziedzictwie gminy poprzez wykorzystanie strony internetowej gminy zawierającej informacje o walorach krajobrazu kulturowego, zabytkach oraz o historii gminy, o miejscowych tradycjach, zwyczajach, oby-

wego gminy służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	czajach i legendach jak również wiadomości z dziedziny ochrony i promocji zabytków, aktualne informacje i zmiany prawne w tej dziedzinie, oraz informacje i pomoc dla właścicieli zabytków. 3.2.2. Wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego Gminy. 3.2.3. Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw, seminariów i innych działań propagujących wiedzę o historii i kulturze materialnej gminy. 3.2.5. Organizowanie imprez plenerowych promujących zabytki położone na terenie gminy.
--	--

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację *Programu* jest Wójt Gminy Gać. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne - wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Gminy, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenia parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- instrumenty finansowe - dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, korzystanie z funduszy europejskich;
- instrumenty kontrolne - aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata sprawozdania z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania.;
- instrumenty koordynacji - realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne - działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

9. Zasady realizacji programu opieki nad zabytkami

Na mocy *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy. Wskazane jest, aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 r. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytków. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Finansowanie może pochodzić z różnych źródeł krajowych i zagranicznych:

- ✓ Środki własne budżetowe gminy na realizację zadań własnych (dot. zasad udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków);
- ✓ Środki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- ✓ Środki Wojewody Podkarpackiego (pozostające w dyspozycji Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków);
- ✓ Dotacje podmiotowe dla instytucji kultury, których organizatorem jest samorząd województwa;
- ✓ Środki Unii Europejskiej, głównie zawarte w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego lub EFRR;
- ✓ Dotacje samorządu województwa dla jednostek samorządu terytorialnego innych szczebli na realizację zadań z zakresu kultury i sztuki;
- ✓ Dotacje, granty, nagrody samorządu województwa dla podmiotów niezaliczanych do sektora finansów publicznych;
- ✓ Środki własne jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli;
- ✓ Dochody własne instytucji kultury;
- ✓ Środki Ministra Kultury w ramach programu "Promesa Ministra Kultury";

- ✓ Środki prywatne;
- ✓ Dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych;
- ✓ Składki i zbiórki publiczne finansowane ze środków społeczności;
- ✓ Inne środki przewidziane prawem.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenie nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zadaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd miejski powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Gmina Gać,

2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze Gminy Gać.

Gmina jest ustawowo zobligowana do opieki nad obiektami, których jest właścicielem: utrzymywania w dobrym stanie technicznym, przeprowadzania remontów i bieżących konserwacji. Niezależnie od zapisów legislacyjnych gmina powinna dołożyć wszelkich starań, aby stan zabytków, jak i całej przestrzeni publicznej, wpływał pozytywnie na jakość życia mieszkańców, a turystów zachęcać do dłuższych pobytów.

Wydatki budżetu Gminy Gać w 2024 r. na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego

Lp.	Wnioskodawca	Obiekt	Zadanie	Kwota udzielonej dotacji z budżetu gminy/wartość zadania
1.	Parafia p.w. Wniebowzięcia NMP w Gaci	Kościół Parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Gaci	„Odnowienie polichromii ściennej na sklepieniu i ścianach nawy południowo – wschodniej w Kościele Parafialnym P.W. Wniebowzięcia NMP w Gaci w Gminie Gać. ”	9 800,00zł / 490 000zł
2.	Parafia p.w. Wniebowzięcia NMP w Gaci	Kościół Parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP w Gaci	„Odnowienie neobarokowej dekoracji malarskiej na sklepieniu i ścianach nawy północnej w Kościele Parafialnym P.W. Wniebowzięcia NMP w Gaci w Gminie Gać.	25 900,00 zł/ 1 295 000,00 zł

12. Aneksy

12.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu
1	Białoboki	Pozostałości zespołu zamkowego Korniaków	A-509	05.10.1993
2	Białoboki	Dom z szynkiem i sklepem	A-1305	3.02.2015
3	Gać	Budynek Uniwersytetu Ludowego wraz z budynkiem gospodarczym	A-510	25.10.1993
4	Ostrów	Stary cmentarz rzym.-kat. z kaplicą	A-520	12.05.1993
5	Gać	Cmentarzysko z okresu wpływów rzymskich A-573 (st. 1, AZP 103-79/65)	A-711/573	02.12.1970
6	Gać	Kościół paraf. rzym.-kat. Pw. Wniebowzięcia NMP	A-409	16.03.2010

12.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Nr rejestru	Data wpisu
1	Ostrów	Wyposażenie kościoła parafialnego p.w. Świętych Męczenników Fabiana i Sebastiana w Ostrowie	B-292	29.04.2009
2	Gać	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gaci	B-481	27.01.2012
3	Ostrów	Wyposażenie kaplicy cmentarnej w Ostrowie	B-293	29.04.2009

12.3. Gminna Ewidencja Zabytków

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
BIAŁOBOKI				
1.	BIAŁOBOKI	Pozostałości Zespołu Zamkowego Korniaktów	XVI w. Wysadzony 1939-1945	
2.	BIAŁOBOKI	Pozostałości fortyfikacji z fosą ziemną pozostałości zespołu zamkowego Korniaktów, ziem.,	XVI w.	
3.	BIAŁOBOKI	Stajnia dworska ob. magazyny	Lata ok. 1885-1900	
4.	BIAŁOBOKI	DOM NR 3	Lata 20 XX	
5.	BIAŁOBOKI	DOM LUDOWY NR 4	Lata 30 XX	
6.	BIAŁOBOKI	DOM NR 14	Lata 20 XX	
7.	BIAŁOBOKI	DOM NR 21	ok. 1910	
8.	BIAŁOBOKI	DOM NR 98	Lata 20 XX	

9.	BIAŁOBOKI	DOM NR 152	4 ćw. XIX, przebud. 1977	
10.	BIAŁOBOKI	DOM NR 162	Lata 1900	
11.	BIAŁOBOKI	SZKOŁA NR 160	Pocz. XX	
DĘBÓW				
1.	DĘBÓW	DOM NR 29	1910	
2.	DĘBÓW	DOM NR 55	1914	
3.	DĘBÓW	DOM NR 59	1925	
4.	DĘBÓW	DOM NR 79	L.30 XX	
5.	DĘBÓW	DOM NR 82	1920	
6.	DĘBÓW	DOM NR 83	1898	
7.	DĘBÓW	DOM NR 98	L.30 XX	
8.	DĘBÓW	DOM NR 100	L.30 XX	

9.	DĘBÓW	DOM NR 104	4 ćw. XIX	
10.	DĘBÓW	DOM NR 108	Pocz. XX w.	
11.	DĘBÓW	DOM NR 120	1925	
12.	DĘBÓW	CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI	1984 r.	
13.	DĘBÓW	CMENTARZ EPIDEMICZNY	1 poł. XX W.	

Aneks nr 12.3.

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
GAĆ				
1.	GAĆ	KOŚCIÓŁ	MUR. 1877-1894	
2.	GAĆ	KAPLICA GROBOWA	1 POŁ.XIX	
3.	GAĆ	KAPLICZKA MUR	OK. POŁ. XIX	
4.	GAĆ	KAPLICZKA MUR	POCZ. XX	
5.	GAĆ	ZESPÓŁ UNIWERSYTETU LUDOWEGO	MUR. 1935-1936	
6.	GAĆ	DOM NR 44 DREWN.	L. 20 XX	
7.	GAĆ	DOM NR 99 DREWN.	1904	
8.	GAĆ	DOMNR 110 MUR.	k. XIX w	
9.	GAĆ	DOM NR 113 DREWN.	L. 20 XX	
10.	GAĆ	DOM NR 131 DREWN.	1920	

11.	GAĆ	DOM NR 138 DREWN.	L. 20 XX	
12.	GAĆ	DOM NR 140 DREWN.	1918	
13.	GAĆ	DOM NR 159 DREWN.	Pocz. XX w.	
14.	GAĆ	DOM NR 161 DREWN.	OK. 1915	
15.	GAĆ	DOM NR 167 DREWN.	K. XIX	
16.	GAĆ	DOM NR 168 DREWN.	L. 20 XX	
17.	GAĆ	DOM ZE STODOŁA NR 169 DREWN.	POCZ. XX	
18.	GAĆ	DOM NR 172 DREWN.	L. 30 XX	
19.	GAĆ	DOM NR 189 DREWN.	L. 20 XX	

--	--	--	--	--

Aneks nr 12.3.

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
GAĆ				
20.	GAĆ	DOM NR 196 DREWN.	1928	
21.	GAĆ	DOM NR 209 DREWN.	1921	
22.	GAĆ	DOM NR 210 DREWN.	1920	
23.	GAĆ	DOM NR 221 DREWN.	POCZ. XX	
24.	GAĆ	DOM NR 225 DREWN.	L. 20 XX	
25.	GAĆ	DOM NR 248 DREWN.	L.20 XX	
26.	GAĆ	DOM NR 250 DREWN.	L. 30 XX	

27.	GAĆ	DOM NR 253 DREWN.	POCZ. XX	
28.	GAĆ	DOM NR 257 DREWN.	K. XIX	
29.	GAĆ	DOM NR 258 DREWN.	L. 30 XX	
30.	GAĆ	DOM NR 283 DREWN.	1930	
31.	GAĆ	DOM Z OBORĄ NR 286 DREWN.	POCZ. XX	
32.	GAĆ	DOM NR 301 DREWN.	POCZ. XX	
33.	GAĆ	DOM NR 317 DREWN.	OK. 1922	
34.	GAĆ	DOM NR 327 DREWN.	OK. 1915	

35.	GAĆ	DOM NR 333 DREWN.	1917	
36.	GAĆ	DOM NR 347 DREWN.	l. 20 XX	
37.	GAĆ	DOM NR 381 DREWN.	L.30 XX	
38.	GAĆ	DOM NR 421 DREWN.	L. 20 XX	
39.	GAĆ	DOM NR 427 DREWN.	L. 20 XX	
40.	GAĆ	DOM NR 443 DREWN.	1921	
41.	GAĆ	DOM NR 447 DREWN.	2 poł. XX	

Aneks nr 12.3.

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
GAĆ				
42.	GAĆ	DOM NR 461 DREWN.	1937	
43.	GAĆ	DOM NR 465 DREWN.	OK. 1910	
44.	GAĆ	DOM NR 471 DREWN.	OK.1920	
45.	GAĆ	DOM NR 489 DREWN.	POCZ. XX	
46.	GAĆ	DOM Z OBORĄ, DREWN.	POCZ. XX	
47.	GAĆ	MŁYN ELEKTRYCZNY, MUR	1939	

48.	GAĆ	DOM NR 320 MUR.	OK.1910	
49.	GAĆ	Budynek gospodarczy zespołu Uniwersytetu Ludowego, murowany,	1935-1937	
50.	GAĆ	otoczenie Uniwersytetu Ludowego	1935-1936	
MIKULICE				
1.	MIKULICE	PARK	XIX	
2.	MIKULICE	DOM NR 4, DREWN.	L. 20 XX	
3.	MIKULICE	DOM NR 10, DREWN.	1926	
4.	MIKULICE	DOM NR 39, DREWN.	1910	
5.	MIKULICE	DOM NR 51, DREWN.	1939	
6.	MIKULICE	DOM Z OBORĄ NR 56, MUR.- DREWN.	1922	
7.	MIKULICE	DOM NR 60, DREWN.	L. 20 XX	
8.	MIKULICE	DOM NR 62, DREWN.	POCZ. XX	
9.	MIKULICE	DOM NR 72, DREWN.	L. 30 XX	
10.	MIKULICE	DOM NR 100, DREWN.	1922	
11.	MIKULICE	DOM NR 101, DREWN.	1923	

Aneks nr 12.3.

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
MIKULICE				
12.	MIKULICE	DOM NR 102 DREWN.	1925	
13.	MIKULICE	DOM NR 103 DREWN.	POCZ. XX	
14.	MIKULICE	DOM NR 105 DREWN.	OK. 1926	
15.	MIKULICE	DOM NR 107 DREWN.	K. XIX	
16.	MIKULICE	DOM NR 108 DREWN.	POCZ. XX	
OSTRÓW				
1.	OSTRÓW	KAPLICA CMENTARNA, MUR	2 POŁ. XIX	
2.	OSTRÓW	KAPLICZKA OBOK DOMU NR 17, MUR	XIX/XX	
3.	OSTRÓW	SZKOŁA, NR 5 MUR.	POCZ. XX	
4.	OSTRÓW	DOM NR 13 DREWN.	L. 20 XX	
5.	OSTRÓW	DOM NR 14 DREWN.	L. 20 XX	
6.	OSTRÓW	DOM ZE STODOŁA NR 17 DREWN.	1914	
7.	OSTRÓW	DOM NR 22, DREWN.	1930	

8.	OSTRÓW	DOM NR 23, DREWN.	1910	
9.	OSTRÓW	DOM NR 26, DREWN.	L. 30 XX	
10.	OSTRÓW	DOM NR 29, DREWN.	1910 r.	
11.	OSTRÓW	DOM NR 31 DREWN.	L. 20 XX	WŁAŚCICIEL NIE WYRAŻA ZGODY
12.	OSTRÓW	DOM NR 40 DREWN.	1910	
13.	OSTRÓW	DOM NR 47 DREWN.	L. 30 XX	Został skreślony z WEZ
14.	OSTRÓW	DOM NR 55, DREWN.	1925	
15.	OSTRÓW	DOM NR 72 DREWN.	1910 r.	
16.	OSTRÓW	DOM NR 74 DREWN.	1920 r.	

Aneks nr 12.3.

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
OSTRÓW				
17.	OSTRÓW	DOM Z OBORĄ NR 98, DREWN.	POCZ. XX	
19.	OSTRÓW	DOM NR 106, DREWN.	L. 20 XX	
20.	OSTRÓW	DOM NR 118, DREWN.	OK. 1910	
21.	OSTRÓW	DOM NR 142, DREWN.	1920	
22.	OSTRÓW	DOM NR 144 DREWN.	l. 20 XX w	
23.	OSTRÓW	DOM NR 168, DREWN.	K. XIX	
24.	OSTRÓW	DOM NR 178, DREWN.	K. XIX	
25.	OSTRÓW	DOM NR 180, DREWN.	1931	
26.	OSTRÓW	DOM NR 182, DREWN.	1938	
WOLICA				
1.	WOLICA	DOM NR 1, DREWN.	1930 r.	
2.	WOLICA	DOM NR 5, DREWN.	1932	
3.	WOLICA	DOM NR 12, DREWN.	L. 30 XX	
4.	WOLICA	DOM NR 19, DREWN.	POCZ. XX	

5.	WOLICA	DOM NR 26, DREWN.	OK. 1910	
6.	WOLICA	DOM NR 35, DREWN.	L. 30 XX	
7.	WOLICA	DOM NR 39, DREWN.	1926	

Aneks nr 12.3.

Gminna Ewidencja Zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
WOLICA				
8.	WOLICA	DOM NR 69, DREWN.	1914	
9.	WOLICA	DOM NR 70, DREWN.	1934	
10.	WOLICA	DOM NR 72, DREWN.	OK. 1914	
11.	WOLICA	DOM NR 77, DREWN.	OK. 1910	
12.	WOLICA	DOM NR 78, DREWN.	1900	
13.	WOLICA	DOM NR 88, DREWN.	1920	
14.	WOLICA	DOM NR 90, DREWN.	1921	
15.	WOLICA	DOM NR 92, DREWN.	1934	
16.	WOLICA	DOM NR 99, DREWN.	1937	
17.	WOLICA	DOM NR 101, DREWN.	1936	
18.	WOLICA	DOM NR 104, DREWN.	OK. 1910	
19.	WOLICA	DOM NR 108, DREWN.	OK.1915	

Aneks nr 12.4. Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”

Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”				
Lp.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
BIAŁOBOKI				
1.	BIAŁOBOKI	DOM NR 5, DREWN.	1921	
2.	BIAŁOBOKI	DOM NR 40, DREWN.	POCZ.XX	
3.	BIAŁOBOKI	DOM NR 42, DREWN.	POCZ.XX	
4.	BIAŁOBOKI	DOM NR 56, DREWN.	1890	
DĘBÓW				
1.	DĘBÓW	DOM NR 15, DREWN.	OK. 1900	
2.	DĘBÓW	DOM NR 23, DREWN.	OK. 1900	
3.	DĘBÓW	DOM NR 35, DREWN.	K. XIX	
4.	DĘBÓW	DOM NR 37, DREWN.	POCZ. XX	
5.	DĘBÓW	DOM NR 163, DREWN.	1906	
6.	DĘBÓW	DOM NR 172, DREWN.	L. 20 XX	
7.	DĘBÓW	DOM NR 178, DREWN.	K. XIX	
8.	DĘBÓW	DOM, DREWN.	POCZ. XX	WŁ. BOLESŁAW OSMYK, BRAK W EWIDENCJI

GAĆ				
1.	GAĆ	ZESPÓŁ UNIWERSYTETU LUDOWEGO OGRODZENIE Z BRAMĄ, MUR	1935-1936	
2.	GAĆ	DOM ZE STODOŁĄ NR 52, DREWN.	K. XIX	
3.	GAĆ	DOM ZE STODOŁĄ NR 54, DREWN.	K. XIX	
4.	GAĆ	DOM NR 126, DREWN.	POCZ. XX	
5.	GAĆ	DOM NR 134, MUR.	K. XIX	
6.	GAĆ	DOM NR 180, DREWN.	4 ĆW. XIX	

Aneks nr 12.4.

Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”				
GAĆ				
L.p.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
7.	GAĆ	DOM NR 181, DREWN.	POCZ. XX	
8.	GAĆ	DOM NR 202, DREWN.	POCZ. XX	
9.	GAĆ	DOM NR 215, DREWN.	L. 30 WW	
10.	GAĆ	DOM NR 228, DREWN.	POCZ. XX	
11.	GAĆ	DOM NR 252, DREWN.	OK. 1910	
12.	GAĆ	DOM NR 278, DREWN.	OK. 1915	
13.	GAĆ	DOM Z OBORĄ NR 282, DREWN.	K. XIX	
14.	GAĆ	DOM NR 310, DREWN.	OK. 1915	

15.	GAC	DOM NR 312, DREWN.	L. 20 XX	
16.	GAC	DOM NR 351, DREWN.	L. 20 XX	
17.	GAC	DOM NR 361, DREWN.	OK. 1910	
18.	GAC	DOM NR 393, DREWN.	POCZ XX	
19.	GAC	DOM NR 403, DREWN.	POCZ XX	
20.	GAC	DOM NR 409, DREWN.	POCZ XX	
21.	GAC	DOM NR 415, DREWN.	2 POŁ XIX	
22.	GAC	DOM NR 429, DREWN.	OK 1915	
23.	GAC	DOM NR 431, DREWN.	L. 30 XX	
24.	GAC	DOM NR 441, DREWN.	POCZ XX	
25.	GAC	DOM NR 445, DREWN.	POCZ XX	
26.	GAC	DOM NR 463, DREWN.	1934	

Aneks nr 12.4.

Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”				
L.p.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
MIKULICE				
1.	MIKULICE	ZESPÓŁ DWORSKI TURNAUA: - DWÓR, MUR.	- 2 POŁ. XIX	
2.	MIKULICE	ZAGRODA NR 17: -DOM, DREWN.	-OK 1930	

		-STAJNIA ZE STODOŁĄ, DREWN	-POCZ.XX	
3.	MIKULICE	ZAGRODA NR 74: -DOM, DREWN. -STAJNIA, DREWN.	-K.XIX -K.XIX	
4.	MIKULICE	DOM NR 2, DREWN.	OK. 1930	
5.	MIKULICE	DOM NR 7, DREWN.	POCZ.XX	
6.	MIKULICE	DOM NR 11, DREWN.	1889	
7.	MIKULICE	DOM NR 21, DREWN.	POCZ.XX	
8.	MIKULICE	DOM NR 23, DREWN.	POCZ.XX	
9.	MIKULICE	DOM NR 37, DREWN.	2 DEK. XX	
10.	MIKULICE	DOM NR 38, DREWN.	K. XIX	
11.	MIKULICE	DOM NR 42, DREWN.	1920	
12.	MIKULICE	DOM NR 44, DREWN.	OK. 1915	
13.	MIKULICE	DOM NR 53, DREWN.	POCZ. XX	
14..	MIKULICE	DOM NR 73, DREWN.	K. XIX	
15.	MIKULICE	DOM Z OBORĄ NR 104, DREWN.	OK. 1926	
16.	MIKULICE	DOM NR 111, DREWN.	L. 20 XX	
OSTRÓW				
1.	OSTRÓW	KAPLICZKA, DREWN	K. XIX	
2.	OSTRÓW	DOM NR 12, DEWN.	L. 30 XX	

Aneks nr 12.4.

Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”				
L.p.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
OSTRÓW				
3	OSTRÓW	DOM NR 16, DREWN	OK.1915	
4	OSTRÓW	DOM NR 19, DREWN	L.20 XX	
5	OSTRÓW	DOM NR 24, DREWN	K. XIX	
6	OSTRÓW	DOM NR 51, DREWN	OK. 1920	
7	OSTRÓW	DOM NR 52, DREWN	L.20 XX	
8	OSTRÓW	DOM NR 54, DREWN	K. XIX	
9	OSTRÓW	DOM NR 63, DREWN	K. XIX	
10	OSTRÓW	DOM NR 70, DREWN	POCZ. XX	
11	OSTRÓW	DOM NR 78, DREWN	OK. 1915	
12	OSTRÓW	DOM Z OBORĄ NR 96, DREWN	K. XIX	
13	OSTRÓW	DOM Z OBORĄ NR 134 , DREWN	OK. 1925	
14	OSTRÓW	DOM NR154 , DREWN	1920	
15	OSTRÓW	DOM NR 160 , DREWN	POCZ. XX	
16	OSTRÓW	DOM NR 162 , DREWN	POCZ. XX	
17.	OSTRÓW	DOM NR , DREWN	L. 20 XX	WŁ. MARIA FLIS

18.	OSTRÓW	DOM NR , DREWN	OK. 1910	WŁ. STANISŁAW TROJNAR
WOLICA				
1.	WOLICA	DOM Z OBORĄ NR 17, DREWN	POCZ. XX	
2.	WOLICA	DOM NR 30, DREWN	OK. 1905	
3.	WOLICA	DOM NR 68, DREWN	L. 20 XX	

Aneks nr 12.4.

Budynki nieistniejące a ujęte w publikacji „Zabytki architektury i budownictwa w Polsce – województwo przemyskie”				
L.p.	Miejscowość	Obiekt/ Adres	Datowanie	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
WOLICA				
4.	WOLICA	DOM NR 79 DREWN	1930	
5.	WOLICA	DOM NR 82, DREWN	OK. 1915	
6.	WOLICA	DOM NR 83, DREWN	L. 30 XX	
7.	WOLICA	DOM NR 102, DREWN	POCZ. XX	
8.	WOLICA	DOM NR 109, DREWN	OK. 1915	
9.	WOLICA	DOM NR 111, DREWN	L. 20 XX	

12.5. Rejestr stanowisk archeologicznych

L.p.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP	Charakter stanowiska	Chronologia	Uwagi
1.	Gać	103-79	1/65	cmentarzysko	Okres wpływów rzymskich	
2.	Gać	103-79	2/66	cmentarzysko	prehistoria	
3.	Białoboki	103-80	1/1	cmentarzysko	gr. tarnobrzaska	
4	Białoboki	103-80	2/2	cmentarzysko	Młodsza EK	
				śląd osadnictwa	Młodsza EK	
				śląd osadnictwa	mł. EK lub wcz. EB	
				śląd osadnictwa	prehistoria	
				śląd osadnictwa	średniowiecze	
5.	Białoboki	103-80	3/3	osada	Kult. pucharów lejk.	
				cmentarzysko	Kult. ceram. Sznur.	
				śląd osadnictwa	Kult. trzciniecka	
				śląd osadnictwa	gr. tarnobrzaska	
				osada	Okr. Wpł. Rzym. prehistoria	
				osada	prehistoria	
				osada	Wcz. Średn., VIII – X w.	
6.	Białoboki	103-80	4/4	Śląd osadnictwa	średniowiecze	
				zamek	Nowoż., XVI-XVI w.	
7.	Białoboki	103-80	5/5	śląd osadnictwa	Młodsza EK	

8.	Białoboki	103-80	6/6	kurhan	Nowoż., XVII w.	
9.	Białoboki	103-80	7/7	Ślad osadnictwa	Młodsza EK	
				osada	gr.. tarnobrzaska	
				osada	Okr. Wpł. Rzym.	
				osada	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	

L.p.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP	Charakter stanowiska	Chronologia	Uwagi
10.	Białoboki	103-80	8/14	Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	Średniowiecze ?	
11.	Białoboki	103-80	9/15	osada	gr. tarnobrzeska	
12.	Białoboki	103-80	10/16	Ślad osadnictwa	Młodsza EK ?	
				Ślad osadnictwa	mł. EK lub wcz. EB	
				Osada	gr. tarnobrzeska	
				Osada	okr. wpł. Rzym.	
				Osada ?	prehistoria	
				Osada	Średniowiecze lub nowoż	
13.	Białoboki	103-80	11/17	Ślad osadnictwa	Młodsza EK ?	
				Ślad osadnictwa	mł. EK lub wcz. EB	
				Ślad osadnictwa	Późny okr. Wpł rzym.	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
14.	Białoboki	103-80	12/18	osada	gr. tarnobrzeska	
				osada	Późn. Okr. Wpł.rzym.	
				osada	prehistoria	
15.	Białoboki	103-80	13/19	Ślad osadnictwa	gr. tarnobrzeska	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	

				Ślad osadnictwa	Wcz. średniowiecze	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
16.	Białoboki	103-80	14/20	osada	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	Wcz. średniowiecze	
17.	Białoboki	103-80	15/21	Ślad osadnictwa	prehistoria	
18.	Białoboki	103-80	16/22	osada	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
19	Białoboki	103-80	17/23	osada	Młodsza EK	
20.	Białoboki	103-80	18/24	Ślad osadnictwa	Prehistoria lub wcz. Średn.	
21.	Białoboki	103-80	19/25	Ślad osadnictwa	Wcz. Średn., mł. Faza ?	
22.	Białoboki	103-80	20/26	Ślad osadnictwa	gr. tarnobrzaska	
23.	Białoboki	103-80	21/27	Ślad osadnictwa	Młodsza EK?	
24.	Białoboki	103-80	22/28	osada	Młodsza EK	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
25.	Białoboki	103-80	23/29	Ślad osadnictwa	Prehistoria lub średniowiecze	
26.	Białoboki	103-80	24/129	st. produkcyjne ?	Epoka żelaza	
27.	Dębów	103-80	2/30	Ślad osadnictwa	Młodsza Ek	
				Ślad osadnictwa	mł. EK lub wcz. EB	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	

28.	Dębów	103-80	3/31	Osada ?	prehistoria	
29.	Dębów	103-80	4/32	Ślad osadnictwa	prehistoria	
30.	Dębów	103-80	5/33	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
31.	Dębów	103-80	6/34	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
32.	Dębów	103-80	7/35	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
33.	Dębów	103-80	8/36	Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
34.	Dębów	103-80	9/37	Ślad osadnictwa	prehistoria	
				osada	średniowiecze	
35.	Dębów	103-80	10/38	Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
36.	Dębów	103-80	11/39	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
37.	Dębów	103-80	12/40	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
38.	Dębów	103-80	13/41	osada	Okres wpływów rzymskich	
39.	Dębów	103-80	14/42	Ślad osadnictwa	Okres wpływów rzymskich	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
				osada	Wczesne średniowiecze, mł. faza	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
40.	Dębów	103-80	15/43	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
41.	Dębów	103-80	16/44	Ślad osadnictwa	Późny okres wpływów rzymskich	

				osada	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
42.	Dębów	103-80	17/45	Ślad osadnictwa	prehistoria	
43.	Dębów	103-80	18/46	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
44.	Dębów	103-80	19/47	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
45.	Dębów	103-80	20/47	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
46.	Gać	103-80	3/7	Ślad osadnictwa	Młodsza EK ?	
				osada	prehistoria	
47.	Gać	103-80	4/8	Ślad osadnictwa	Młodsza EK ?	
				Ślad osadnictwa	Młodsza EK lub wcz. EB	
				Ślad osadnictwa	Okres wpływów rzymskich	
				osada	prehistoria	
				osada	średniowiecze	
48.	Gać	103-80	5/9	Ślad osadnictwa	Kultura ceramiki sznurowej	
49.	Gać	103-80	8/10	osada	prehistoria	
50.	Gać	103-80	9/11	Ślad osadnictwa	Młodsza EK lub wcz. EB	
51.	Gać	103-80	11/49	osada	średniowiecze	
52.	Gać	103-80	14/50	Ślad osadnictwa	prehistoria	
53.	Gać	103-80	15/51	Ślad osadnictwa	Młodsza EK ?	
				Ślad osadnictwa	Kultura trzciniecka	

				Ślad osadnictwa	Epoka brązu	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
54.	Gać	103-80	16/52	Ślad osadnictwa	Młodsza EK lub wcz. Eb	
				Ślad osadnictwa	kultura ceramiki sznurowej	
55.	Gać	103-80	17/53	Ślad osadnictwa	Młodsza EK	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
56.	Gać	103-80	18/54	Ślad osadnictwa	prehistoria	
57.	Gać	103-80	19/55	Ślad osadnictwa	prehistoria	
58.	Gać	103-80	20/56	Ślad osadnictwa	Grupa tarnobrzeska	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
				osada	średniowiecze	
				Ślad osadnictwa	Grupa tarnobrzeska	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
59.	Gać	103-80	21/57	Ślad osadnictwa	Grupa tarnobrzeska	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
60.	Gać	103-80	22/28	Ślad osadnictwa	Grupa tarnobrzeska	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
61.	Gać	103-80	23/59	Ślad osadnictwa	prehistoria	
62.	Gać	103-80	24/60	osada	Okres wpływów rzymskich	

				osada	prehistoria	
63.	Gać	103-80	25/61	Ślad osadnictwa	Grupa tarnobrzaska	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
				Ślad osadnictwa	Średniowiecze lub nowożytność	
64.	Gać	103-80	26/62	Ślad osadnictwa	prehistoria	
65.	Gać	103-80	27/63	Ślad osadnictwa	prehistoria	
				osada	Średniowiecze lub nowożytność	
66.	Gać	103-80	28/64	Ślad osadnictwa	Młodsza EK	
				Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	
67.	Gać	103-80	29/65	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
68.	Gać	103-80	30/66	Ślad osadnictwa	EK lub wcz. EB	
69.	Gać	103-80	31/67	Ślad osadnictwa	Kultura trzciniecka	
				osada	Epoka brązu	
				Ślad osadnictwa	Średniowiecze lub nowożytność	
70.	Gać	103-80	32/68	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
71.	Gać	103-80	33/69	Ślad osadnictwa	Młodsza EK lub wcz. EB	
72.	Gać	103-80	34/130	cmmentarzysko	Młodsza EK lub wcz. EB	
73	Mikulice	103-80	1/72	Ślad osadnictwa	Średniowiecze lub nowożytność	

74.	Ostrów	103-80	1/90	Ślad osadnictwa	Grupa tarnobrzaska	
				Ślad osadnictwa	Późny okres wpływów rzymskich	
				osada	prehistoria	
75.	Ostrów	103-80	2/31	osada	średniowiecze	
76	Ostrów	103-80	3/92	Ślad osadnictwa	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
77.	Wolica	103-80	1/123	osada	Młodsza EB lub wczesna EŻ	
				osada	Wczesne średn. (VIII-X w.)	
78.	Wolica	103-80	2/124	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
79.	Wolica	103-80	3/125	Ślad osadnictwa	prehistoria	
80.	Wolica	103-80	4/126	Ślad osadnictwa	Młodsza EK lub wcz. EB	
81.	Wolica	103-80	5/127	Ślad osadnictwa	Prehistoria	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
82.	Wolica	103-80	6/128	Ślad osadnictwa	Prehistoria ?	
83.	Dębów	103-81	1/96	Ślad osadnictwa	neolit	
84.	Gać	104-79	39/88	Ślad osadnictwa	Młodsza EK	
				osada	mł. lub późn. Okr. Wpł. Rzym.	
				osada	prehistoria	
				Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	
85.	Gać	104-80	31/17	osada	II - III okres EB	

86.	Gać	104-80	35/14	Ślad osadnictwa	Młodsza EK lub wcz. EB	
87.	Gać	104-80	36/15	Ślad osadnictwa	Pradzieje ?	
88.	Gać	104-80	37/16	Ślad osadnictwa	pradzieje	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
89.	Gać	104-80	38/19	osada	pradzieje	
90.	Mikulice	104-80	2/128	Ślad osadnictwa	Wcz. Średniowiecze (VIII-X w.)	
91.	Mikulice	104-80	3/131	osada	Wcz. Średniowiecze (VIII-X w.)	
92.	Mikulice	104-80	4/132	Ślad osadnictwa	Wcz. Średniowiecze (VIII-X w.)	
93.	Mikulice	104-80	6/138	Ślad osadnictwa	Młodsza EK ?	
				osada	II lub III okres EB	
				Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
94.	Mikulice	104-80	7/139	Osada (Wieś)	średniowiecze	
95.	Mikulice	104-80	9/141	Ślad osadnictwa	mł. okres wpływów rzymskich	
96.	Mikulice	104-80	10/142	Ślad osadnictwa	pradzieje	
97.	Mikulice	104-80	11/143	osada	mł. okres wpływów rzymskich	
				Ślad osadnictwa	Wczesne średniowiecze	
				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
98.	Mikulice	104-80	12/144	osada	Wcz. Średniowiecze (VIII-X w.)	
				Ślad osadnictwa	Wcz. Średniowiecze (VIII-X w.)	

				Ślad osadnictwa	średniowiecze	
99.	Ostrów	104-80	1/18	osada	mł. okres wpływów rzymskich	
100.	Ostrów	104-80	4/7	Ślad osadnictwa	pradzieje	
101.	Ostrów	104-80	5/20	Ślad osadnictwa	mł. EB lub wcz. EŻ	
				osada	okres wpływów rzymskich	
				osada	pradzieje	
102.	Ostrów	104-80	6/21	Ślad osadnictwa	pradzieje	
103.	Ostrów	104-80	7/28	Ślad osadnictwa	średniowiecze	
104.	Ostrów	104-80	8/68	osada	pradzieje	

12.6. Wykaz Cmentarzy

L.p.	Miejscowość	Wyznanie/charakter	Czas powstania	Uwagi
1.	Gać	Rzym.-kat /parafialny/	XIX w.	czynny
2.	Ostrów	Rzym.-kat /parafialny/	1912 r.	czynny
3.	Ostrów	Rzym.-kat /Zabytkowy/	XIX w.	Zamknięty wpisany do rejestru zabytków pod nr A-520